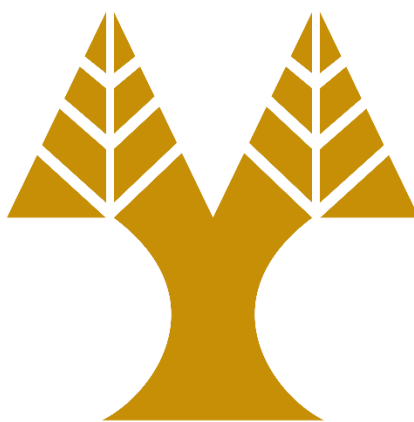

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Μεταπτυχιακό: Κατεύθυνση Ευρωπαϊκή Πολιτική

Διπλωματική Εργασία

«Η ενεργοποίηση ευρωπαϊκών αμυντικών μηχανισμών και η συνεργασία με το ΝΑΤΟ μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το 2022»

Αικατερίνη Ναζλίδου

Επιβλέπον Καθηγητής: Μιχάλης Μούτσελος

Μάιος 2023

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και πιο συγκεκριμένα στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών της Σχολής Πολιτικών Επιστημών με κατεύθυνση την Ευρωπαϊκή Πολιτική.

Θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα Καθηγητή μου, κ. Μιχάλη Μούτσελο, αφού η περάτωση της μελέτης δεν θα είχε πραγματοποιηθεί χωρίς την καθοδήγησή του.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Συνομογραφίες & Ακρωνύμια.....	5
Εισαγωγή	6
Βιβλιογραφική ανασκόπηση	8
Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως κανονιστική δύναμη	13
Η επιθυμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για στρατιωτικοποίηση	14
Η άμυνα πριν και μετά το 2022	17
Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας	19
Η αναζήτηση της στρατηγικής αυτονομίας	21
Τα εμπόδια στα θέματα άμυνας	23
Οι πολιτικές για την ασφάλεια πριν το 2022.....	25
Ενδυνάμωση σχέσεων ΕΕ – NATO	26
Αμυντικό έδαφος στα επόμενα χρόνια.....	28
Τροποποιήσεις αποφάσεων και παροχή θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού.....	29
Ευρωπαϊκοί αμυντικοί μηχανισμοί – εργαλεία προς όφελος της Ουκρανίας	30
Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη	31
Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO.....	32
Στρατηγική Πυξίδα	34
EUMAM Ukraine.....	35
Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής άμυνας μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία (Μάρτιος 2022 – Φεβρουάριος 2023).....	37
Περαιτέρω στήριξη στην Ουκρανία και ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής άμυνας	39
Αύξηση ευρωπαϊκών ικανοτήτων και μακροπρόθεσμη αμυντική στήριξη στην Ουκρανία....	41
Η ΕΕ «εγκαινιάζει» αποστολή στρατιωτικής συνδρομής και το 2023	43
Σύνοψη – Συμπεράσματα	46
Βιβλιογραφία	49

Περίληψη

Μετά τη στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2014, με κυριότερο σημείο την προσάρτηση της Κριμαίας η οποία αναμφίβολα κατέστη καθοριστικό γεγονός για την ιστορία της Ευρώπης, η εισβολή της Ρωσίας στα Ουκρανικά εδάφη στις 24 Φεβρουαρίου 2022 αποτελεί ορόσημο στην κρίση ειρήνης που για τόσα χρόνια προσπαθούσε να διατηρήσει η ευρωπαϊκή κοινότητα, μιας και αυτός ο πόλεμος αποτελεί την μεγαλύτερη απειλή για την ασφάλεια της Ευρώπης από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Στην παρούσα ερευνητική μελέτη, μέσω της χρήσης της ποιοτικής ανάλυσης με επισκόπηση κατά βάση ακαδημαϊκών πηγών, θεσμικών κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρακτικών συνεδριάσεων και δυο συνεντεύξεων, επιχειρείται να παρουσιαστεί η ανταπόκριση της ΕΕ στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, με αφορμή την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022 κατά την περίοδο Φεβρουαρίου 2022 – Φεβρουαρίου 2023.

Λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις του σήμερα, η ΕΕ δημιουργώντας και ενεργοποιώντας εκ νέου υφιστάμενους μηχανισμούς – εργαλεία διαμορφώνει πολιτική σε παγκόσμιο επίπεδο, μετατρέποντας την σε έναν ισχυρότερο διεθνή δρώντα με αναμενόμενη σημαντική επίδραση. Συνεπώς, ίσως η άμεση ενεργοποίηση της ΕΕ σε αμυντικούς και στρατιωτικούς τομείς στον πόλεμο αυτό, μέσω κατάλληλα διαμορφωμένων μηχανισμών – εργαλείων να σηματοδοτεί μια στροφή στη διεθνή δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία πλέον αποδέχεται ουσιώδεις ευθύνες στη διαχείριση μεγάλων διεθνών κρίσεων.

Το ζήτημα που προκύπτει από την παρούσα μελέτη, σχετίζεται με την πρωτοφανή βοήθεια της ΕΕ στην Ουκρανία και συγκεκριμένα στον αμυντικό τομέα, δια μέσου της ενεργοποίησης και της δημιουργίας μηχανισμών – εργαλείων με «βαρύ» οικονομικό και πολιτικό αντίκτυπο στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, επεκτείνοντας έτσι τη συνεργασία της και με το NATO και δημιουργώντας αναδράσεις σε παγκόσμιο επίπεδο.

Λέξεις – Κλειδιά

Ευρωπαϊκή Ένωση, Ρωσία, Ουκρανία, NATO, Μηχανισμοί – Εργαλεία, Άμυνα, Ασφάλεια, Πόλεμος 2022, Κ.Π.Α.Α

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΜΕ	Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη
ΚΠΑΑ	Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
EUMAM Ukraine	European Union Military Assistance Mission Ukraine // Αποστολή Στρατιωτικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ουκρανία

Εισαγωγή

Στις 21 Φεβρουαρίου 2022, τρεις μέρες πριν τον πόλεμο, ο Βλαντιμίρ Πούτιν έδωσε μια εν μέρη «ανισόρροπη» ομιλία παρουσιάζοντας κατάλογο παραπόνων ως δικαιολογία για την «ειδική στρατιωτική επιχείρηση» που θα ανακοινωνόταν την ακριβώς επόμενη ημέρα. Τα παράπονα περιλάμβαναν την πολύχρονη διαμάχη για την επέκταση του NATO αλλά και το σχήμα της αρχιτεκτονικής ασφάλειας κυρίως μετά τον Ψυχρό Πόλεμο στην Ευρώπη. Η συγκεκριμένη ομιλία του Ρώσου Προέδρου είχε επικεντρωθεί σε ένα από τα πολυπλοκότερα ζητήματα, αυτό της νομιμότητας της ουκρανικής ταυτότητας και του ίδιου του κράτους, παρουσιάζοντας την κοσμοθεωρία που είχε ο Πούτιν για την ενότητα μεταξύ των Ανατολικών Σλάβων και Ρώσων, και των Ουκρανών και Λευκορώσων, εντοπίζοντας την προέλευση τους στην μεσαιωνική ρωσική κοινοπολιτεία του Κιέβου. (Mankoff, 2022)

Ο Ρώσος πρόεδρος μεταξύ άλλων στην συγκεκριμένη ομιλία είχε επισημάνει και την σημαντικότητα των σύγχρονων κρατών της Ρωσίας, της Ουκρανίας και της Λευκορωσίας τα οποία θα πρέπει να μοιράζονται ένα πολιτικό πεπρωμένο, τόσο σήμερα όσο και στο μέλλον. Ο ισχυρισμός της πιο πάνω άποψης βασίζεται στο γεγονός ότι οι ουκρανικές και λευκορωσικές ταυτότητες είναι προϊόν ξένης χειραγώγησης και η Δύση σήμερα ακολουθεί τα βήματα των αυτοκρατορικών αντιπάλων της Ρωσίας, στις περιπτώσεις της Λευκορωσίας αλλά και της Ουκρανίας, ως μέρος ενός αντιρωσικού σχεδίου όπως το έχει ονομάσει ο Ρώσος Πρόεδρος. (Mankoff,2022)

Ο Πούτιν κατά τη διάρκεια της πολύχρονης θητείας του, έχει προκαθορίσει στη Μόσχα τα «μονοπάτια ενεργειών» τα οποία θα πρέπει να ακολουθεί έναντι της Ουκρανίας μιας και θεωρεί ότι η εθνική ταυτότητά της είναι τεχνητή. Τα επιχειρήματα του Ρώσου προέδρου όσο αφορά τους ξένους αντίπαλους οι οποίοι προωθούν την ουκρανική ταυτότητα ως μέρος ενός γεωπολιτικού αγώνα εναντίον της Ρωσίας, έχουν αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο πολλοί από τους προκατόχους του είχαν αρνηθεί να δεχθούν οποιαδήποτε αντιπροσωπεία απλών πολιτών που αναζητούσαν την αυτονομία από τη σοβιετική ή τσαρική κυριαρχία.

Ο Ρώσος Πρόεδρος καθώς και άλλες ρωσικές ελίτ αποδίδουν την συγκρουσιακή διαμάχη του 2022 στην ιδέα για ρωσική, ουκρανική και λευκορωσική ενότητα, αφού η Μόσχα είναι πρόθυμη να διακινδυνεύσει έναν πόλεμο μεγάλης κλίμακας στα σύνορά της μιας και ούτε το NATO αλλά ούτε και η ίδια η Ουκρανία αποτελούν στρατιωτική απειλή για την ίδια. Για το λόγο αυτό ο Πούτιν στην συγκεκριμένη ομιλία είχε επισημάνει μεταξύ άλλων ότι οι φιλοδοξίες

της Μόσχας εκτείνονται πέρα από την παρεμπόδιση της ένταξης της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ, το οποίο επιδιώκει την βελτίωση της σε πολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό τομέα.

Από τα χρόνια της «επανάστασης της αξιοπρέπειας» του 2014 της ρωσικής προσάρτησης της Κριμαίας αλλά και της επέμβασης στο Ντονμπάς, παρουσιάζεται η εδραίωση της ουκρανικής πολιτικής ταυτότητας με κάθε τρόπο. Μια ολόκληρη γενιά έχει μεγαλώσει στα εδάφη της ανεξάρτητης Ουκρανίας, η οποία παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, προσπαθεί να διατηρήσει ισχυρή δημοκρατία βασισμένη σε ευρωπαϊκές προοπτικές, με την ΕΕ από το 2022 να χαράζει τις δικές της προοπτικές αμυντικής υποστήριξης προς τον ουκρανικό λαό.

Η παράνομη εισβολή και επίθεση της Ρωσίας τον Φεβρουάριο του 2022 «ξύπνησε» την επιθυμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ισχυροποίηση της αμυντικής της δύναμης, θέτοντας τους μηχανισμούς – εργαλεία σε ισχυρό σύμμαχο και καθιστώντας έτσι τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ισχυρότερο στα διεθνή πολιτικά, οικονομικά και αμυντικά πλαίσια.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Στο πλαίσιο της μελέτης και ανάλυσης της πρωτοφανούς προσφοράς της ΕΕ στον αμυντικό τομέα μέσω της δημιουργίας ή και εκ νέου ενεργοποίησης μηχανισμών – εργαλείων, βοηθώντας την Ουκρανία κατά την παράνομη εισβολή της Ρωσίας το 2022, καθίσταται απαραίτητη η βιβλιογραφική ανασκόπηση της προσέγγισης των μελετητών σχετικά με την πορεία και την δυνατότητα της ΕΕ στον τομέα αυτό.

Η κρίση στην Ουκρανία λόγω του πολέμου, έσπασε νέα σύνορα και δημιούργησε δρόμους για ικανότερη μελλοντική δράση στην Ευρωπαϊκή Ένωση . (Chachko και Linos, 2022: 777) Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη του στρατιωτικού τομέα και η προάσπιση της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας μέσω της παρεχόμενης βοήθειας της ΕΕ είναι καθοριστική. Σύμφωνα με τους Bergmann και Romanyshyn 2022, η αυξημένη στρατιωτική βοήθεια προς την Ουκρανία από τον Φεβρουάριο του 2022 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2023, «απαίτησε» την εκ νέου ενεργοποίηση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού για την Ειρήνη (ΕΜΕ) ο οποίος είναι ζωτικής σημασίας για την ΕΕ αφού αποτελεί «εργαλείο» έναρξης των κοινών στρατιωτικών επιχειρήσεων. Βέβαια, η Ουκρανία αποτελεί μια δοκιμαστική περίπτωση στην οποία ο μηχανισμός αυτός θα διαφανεί μέσα στον χρόνο κατά πόσο μπορεί να «τεντωθεί», λαμβάνοντας υπόψη ότι προδιαγράφει ένα νέο μοντέλο διεθνούς εμπλοκής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα στρατιωτικά και αμυντικά «μονοπάτια». (Chachko και Linos, 2022: 780)

Ο κυριότερος στόχος του αναφερόμενου μηχανισμού είναι η παρεχόμενη βοήθεια για αμυντική ενίσχυση, έτσι ώστε η Ουκρανία να μπορεί να υπερασπιστεί ανά πάσα στιγμή την εδαφική της ακεραιότητα. Ανατρέχοντας το χρόνο, παρατηρούμε ότι από τις 28 Φεβρουαρίου 2022 σύμφωνα με τους Bergmann και Romanyshyn, το Συμβούλιο της ΕΕ έγκρινε πέντε πακέτα βοήθειας για τον ΕΜΕ συνολικής αξίας 500 εκατομμυρίων ευρώ το κάθε ένα. Από τα πακέτα αυτά το 90% αποσκοπούσε σε θανατηφόρο εξοπλισμό ενώ το υπόλοιπο 10% αφορούσε μη θανατηφόρο εξοπλισμό. Η βοήθεια αυτή ακουμπούσε συνολικά τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ, αντιστοιχώντας στο 47% του συνολικού προϋπολογισμού του ΕΜΕ, το οποίο θα χρηματοδοτεί τις ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι και το 2027. (Bergmann και Romanyshyn, 2022: 3)

Σύμφωνα για άλλη μια φορά με τους Bergmann και Romanyshyn (2022), όσο αφορά το «Security and Defence» υπάρχει σημαντική ανάκαμψη του εθνικού σχεδίου της Ουκρανίας για την ασφάλεια και την άμυνα, γεγονός που διασταυρώνει και επισφραγίζει την ποσοστιαία και

υπερ - αυξημένη βοήθεια που παρέχει η ΕΕ από τα αρχικά στάδια του πολέμου. (Bergmann και Romanyshyn, 2022: 7)

Η συνεχής επέκταση της στρατιωτικής βοήθειας προς την Ουκρανία παρουσιάζεται εντονότερα με το πέρασμα του χρόνου, επιβεβαιώνοντας τη δυναμική υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και οι αμέτρητες προσπάθειες ανασυγκρότησης της δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα. Ίσως μακροπρόθεσμα η βοήθεια από την ΕΕ και ιδίως αυτή που αποσκοπεί στην ασφάλεια, να ενδυναμώσει τις δομές της Ουκρανίας προστατεύοντας την και εξ αέρος αλλά και επί εδαφών (Bergmann και Romanyshyn, 2022: 9) καθιστώντας τον ρόλο της ΕΕ ακόμη πιο σημαντικό.

Ακολούθως, πέραν του ΕΜΕ, ακόμη ένας μηχανισμός που ενεργοποιήθηκε για να βοηθήσει την Ουκρανία είναι και η Στρατιωτική Αποστολή «EUMAM Ukraine» η οποία ξεκίνησε από τον Οκτώβριο του 2022 με στόχο την ασφάλεια και την άμυνα του ουκρανικού λαού κατά τη διάρκεια του πολέμου, βασιζόμενη κυρίως στην παροχή θανατηφόρου και μη θανατηφόρου εξοπλισμού. Η αποστολή αυτή, πέραν της παροχής όπλων βασίζεται και στην ανοικτή συμμετοχή τρίτων χωρών επιδιώκοντας συνεργασία με ομοϊδεάτες διεθνείς εταίρους για την εκπαίδευση του παρεχόμενου εξοπλισμού από την ΕΕ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο εξοπλισμός που παρέχεται στην στρατιωτική αποστολή «EUMAM» χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ειρήνης, όπως άλλωστε και σε άλλες περιπτώσεις μηχανισμών. (EU Military Assistance Mission in Support of Ukraine, 2023)

Ωστόσο, παρά τη σημαντική αύξηση των μηχανισμών – εργαλείων, ακόμη ένα καίριας σημασίας γεγονός είναι και η απόφαση της 13^{ης} Οκτωβρίου 2022 που αναφέρεται στο άρθρο «EU strikes political deal on Ukraine Military Training Mission», όπου η ΕΕ μετά από αναλύσεις μηνών κατέληξε σε πολιτική συμφωνία μεταξύ των πρεσβευτών της ΕΕ για την αποστολή στρατιωτικής βοήθειας, εκπαιδύοντας ως και 15.000 στελέχη των ουκρανικών ένοπλων δυνάμεων. (Brzozowski, 2022)

Οι αλλαγές για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πολλαπλές. Ο πόλεμος στην Ουκρανία σηματοδοτεί έναν από τους σημαντικότερους «μοχλούς» αλλαγής για το ευρωπαϊκό περιβάλλον ασφαλείας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας εφαρμόσει στρατηγική, προσηλωμένη στην άμυνα και την ασφάλεια, προσπαθεί και μέσω της Στρατηγικής Πυξίδας αλλά και μέσω των προ – αναφερόμενων εργαλείων, να υποδείξει τη δύναμη ισχύος που αποκτά σταδιακά. Αν και αυτό για κάποιους δεν είναι τόσο αποτελεσματικό, μιας και μερικά μέσα «ήπιας δύναμης» όπως τα αναφέρει ο Koukakis 2022, τα οποία βασίζονται στη διπλωματία ή τις

οικονομικές κυρώσεις έχουν μετριάσει εξίσου σε κάποιο βαθμό τη ρωσική επιθετικότητα. Η δυσαναλογία των προσπαθειών για την αποφυγή της περαιτέρω κλιμάκωσης του πολέμου και η διαφορετική αντιμετώπιση στην επίλυση, βασίζεται στο γεγονός ότι η ΕΕ δρα προσπαθώντας να διαμορφώσει ένα προφίλ στο οποίο καθίσταται «σκληρή δύναμη». Αυτό γίνεται γιατί ο μοναδικός τρόπος διαφύλαξης των ευρωπαϊκών αξιών είναι πρώτο η αύξηση των αμυντικών δαπανών, δεύτερο η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και τρίτο η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός μηχανισμών ή εργαλείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Koukakis, 2022: 10)

Ωστόσο, παρά την προσφερόμενη βοήθεια από την ΕΕ, ο Ρώσος ηγέτης στοιχηματίζει εδώ και καιρό ότι η Ουκρανία δεν θα μπορέσει να «κουβαλήσει» για μεγάλο χρονικό διάστημα έναν τόσο μακροχρόνιο πόλεμο φθοράς, αφού θεωρεί ότι η Δύση δεν θα μπορέσει να στηρίξει την Ουκρανία για όσο χρειαστεί. Έξαλλου όπως αναφέρει και ο Rumer 2023 «Μια αλλαγή στρατηγικής, δεν σημαίνει αλλαγή των στόχων του ρωσικού πολέμου. Η Ουκρανία είναι το έπαθλο και όχι το Ντονμπάς.» (Rumer, 2023)

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω αναφορών του Eugene Rumer στο κείμενο «Putin's War Against Ukraine: The End of The Beginning» σχετικά με την άρνηση της αλλαγής των στόχων της ρωσικής εισβολής το 2022, η πλέον στενή σχέση και συνεργασία της ΕΕ και του NATO η οποία επηρεάζει σημαντικά την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας, είναι πιο απαραίτητη και αναγκαία από ποτέ. Ο κυριότερος λόγος της συνεργασίας αυτής αποδίδεται στην ανασφάλεια που επικρατούσε την αμέσως μετά περίοδο της κατάρρευσης της τότε Σοβιετικής Ένωσης καθώς και στην ταχύτατη μεταβολή του γεωπολιτικού και κατά συνέπεια στρατηγικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016:84) Ως αποτέλεσμα της συστηματικής πλέον συνεργασίας τους, θα πρέπει να μπορεί να δοθεί μια απάντηση για τον ακριβές καταμερισμό ρόλων και ευθυνών της ΕΕ και του NATO αντίστοιχα. Σύμφωνα άλλωστε και με τους Παπακωνσταντή και Σκουρή «Η προσπάθεια απάντησης σε τέτοια ερωτήματα είναι αυτή που εξελίσσει ή δυσχεραίνει την πολιτική άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης». (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016:84)

Η ΚΠΑΑ ήταν ανέκαθεν ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της αυθεντικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αναδρομώντας το χρόνο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2013 είχε συνεδριάσει για πρώτη φορά μετά την εφαρμογή της Συνθήκης της Λισαβόνας με κεντρικό θέμα συζήτησης την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας. Κατά τη συνεδρία αυτή όλα τα συμπεριλαμβανόμενα κράτη - μέλη δεσμεύτηκαν στην προσπάθεια δημιουργίας μιας

αποτελεσματικής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, ορίζοντας τρεις βασικούς άξονες προτεραιότητας. Ο πρώτος άξονας αποσκοπούσε στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των ενεργειών της ΕΕ σχετικά με τη διαχείριση των κρίσεων ενισχύοντας τα στρατιωτικά, αμυντικά ή οικονομικά μέσα. Ο δεύτερος άξονας βασιζόταν στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων, ενώ ο τελευταίος άξονας αφορούσε την ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας της Ευρώπης προκειμένου να μπορέσει να καταστεί βιώσιμη και ανταγωνιστική, εξασφαλίζοντας στρατηγική αυτονομία και ενεργώντας από κοινού με τους εταίρους της. (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016:93)

Συνεπώς, στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι με την Συνθήκη της Λισαβόνας υιοθετήθηκαν επιπλέον διατάξεις για την περαιτέρω συνεργασία των κρατών μελών στον αμυντικό τομέα. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο συμπεριλαμβανόταν και η θεσμοθέτηση της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας PESCO η οποία ενισχύει την ΕΕ μέσω της δημιουργίας και ενίσχυσης των αμυντικών δυνατοτήτων, όπως κάνει και στην περίπτωση της Ουκρανίας μετά την εισβολή της Ρωσίας το 2022. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα Εξωτερικής Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα το κείμενο «Development, Delivery and Determination: PESCO forging ahead», κατά τον πόλεμο στην Ουκρανία η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO έχει πετύχει πολλούς από τους στόχους της, με μόνο το 3% των έργων της να θεωρούνται αποτυχημένα ή όχι τόσο επιτυχές, και για το λόγο αυτό ο μηχανισμός παραμένει στο επίκεντρο ως το βασικότερο «εργαλείο» στον πόλεμο Ρωσίας – Ουκρανίας 2022. (Development, delivery and determination, 2022)

Γνωρίζοντας την υφιστάμενη κατάσταση όπως έχει παρουσιαστεί μέχρι στιγμής σύμφωνα με τις πιο πάνω πληροφορίες και στοιχεία, προκύπτουν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα - υποθέσεις τα οποία και θα αναλυθούν. Αρχικά θα εξεταστεί κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση ως πλέον αμυντική δύναμη, μέσω των αυξανόμενων πόρων που διαθέτει αλλά και των προσαρμοσμένων εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιεί μέσα από την κρίση στην Ουκρανία, μπορεί να θεωρηθεί ικανός πάροχος ασφάλειας. Ως συνέπεια, θα εξεταστεί κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2022 και μετά αποκτά δυνατότητες έτσι ώστε να μπορεί να μετατραπεί από κανονιστική δύναμη σε στρατιωτική λόγω της παράνομης εισβολής της Ρωσίας στα ουκρανικά εδάφη. Σε τρίτο στάδιο και σε συνδυασμό με τα προ – αναφερόμενα, θα εξεταστεί εάν ο ρόλος του NATO είναι αποτρεπτικός ή συμπληρωματικός στη μετεξέλιξη και τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας.

Συνοψίζοντας, λόγω του συναγερμού που είχε σημάνει το 2022 λόγω του πολέμου της Ρωσίας με την Ουκρανία, οι αρμόδιοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης παίρνοντας τη μοίρα της στα χέρια τους, πέραν της εκ νέου ενεργοποίησης των μηχανισμών - εργαλείων EME και PESCO, δημιούργησαν και τη Στρατηγική Πυξίδα τον Μάρτιο του 2022 η οποία αποσκοπούσε στην ενδυνάμωση της ΕΕ στα θέματα ασφάλειας και άμυνας (Blockmans κ.α., 2022) καθώς και την πρώτη στρατιωτική αποστολή της ΕΕ «EUMAM» η οποία δημιουργήθηκε στις 17 Οκτωβρίου 2022 για τη στρατιωτική ενίσχυση της Ουκρανίας. Όμως, τι και αν η Στρατηγική Πυξίδα «γεννήθηκε» για την πρόσφατη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, σύμφωνα με τους Blackmans, Macchiarini και Paikin, χωρίς τις απαραίτητες στρατιωτικές υποδομές, η στρατιωτική εργαλειοθήκη της ΕΕ θα μπορέσει να προσφέρει στον πόλεμο μόνο ως ένα αποτρεπτικό εργαλείο χωρίς την απαιτούμενη ισχύ (Blockmans κ.α., 2022:1), καθιστώντας για το λόγο αυτό την άμεση εγρήγορση της ΕΕ στα θέματα άμυνας σημαντικότερη από ποτέ.

Ο Πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν, σε ομιλία του στη Σορβόνη το 2017 είχε επισημάνει την απαραίτητη ανάγκη ενδυνάμωσης της στρατηγικής κυριαρχίας της ΕΕ, καθιστώντας την ύψιστη προτεραιότητα στα «ευρωπαϊκά τραπέζια» (Von και Overhaus, 2022:3), ανάγκη η οποία από το 2022 φαίνεται να είναι απαραίτητη για την επιβίωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η παράνομη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 «ξύπνησε» την αμυντική «επιθυμία» της ΕΕ καθιστώντας τους μηχανισμούς – εργαλεία σε ισχυρό όπλο και σύμμαχο. (Cardwell, 2022:1) Αν υπήρχαν οι αντίστοιχοι μηχανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης που υπάρχουν σήμερα και για τον πόλεμο Ρωσίας - Ουκρανίας το 2014 τότε η δύναμη της Ρωσίας θα είχε ανακαταμεμηθεί πολύ διαφορετικά, μιας και όταν δημιουργούνται τέτοιοι μηχανισμοί, τότε αυξάνεται το κόστος του πολέμου στα ανταρχικά κράτη περιορίζοντας την ικανότητα και την επιθυμία να διεξάγουν πόλεμο. (Sologoub, 2022: 5) Σε μια τέτοια περίπτωση η Ρωσία δεν θα είχε πράξει τίποτα από όσα έχει πράξει μέχρι στιγμής και το 2022.

Η ιδέα της realpolitik που επικρατούσε από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα πιθανόν να αποδειχθεί λανθασμένη. Κλείνοντας τα μάτια στις ανθρώπινες παραβιάσεις, οι διεθνείς νόμοι φαίνεται ότι δεν ειρήνευσαν ούτε τη Ρωσία αλλά ούτε και κανένα απολυταρχικό κράτος. (Sologoub 2022: 4) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2022, αξιολογώντας την παράνομη εισβολή του Βλαντιμιρ Πούτιν και ενεργοποιώντας μηχανισμούς και εργαλεία, αποδεικνύει ότι έχει συνειδητοποιήσει την κατάσταση που επικρατεί, αφού οι αξίες της Ρωσίας είναι πλέον δια μέτρου αντίθετες από τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Sologoub, 2022:4) Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση

επιλέγει να ξαναγράψει την αμυντική πολιτική της με άλλους όρους αν και ακόμη είναι νωρίς για τελικά συμπεράσματα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως κανονιστική δύναμη

Σχεδόν ένα χρόνο μετά την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία τίποτα δεν φαίνεται να σηματοδοτεί την παύση του πολέμου.

Ο Βλαντιμίρ Πούτιν είχε την λανθασμένη όπως φαίνεται μέχρι τώρα πεποίθηση ότι θα επρόκειτο για πόλεμο μερικών ημερών και πως τα ρωσικά στρατεύματα θα πετύχαιναν με συνοπτικές διαδικασίες την αποστρατιωτικοποίηση αλλά και την αποναζιστικοποίηση της Ουκρανίας. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο χρόνος που έχει περάσει ίσως να είναι μόνο η αρχή του πολέμου, ενώ οι αλλαγές που έχουν πυροδοτηθεί τόσο στην Ουκρανία και την Ρωσία, τη Δύση αλλά και την ΕΕ σε οικονομικό, αμυντικό, ενεργειακό, και πολιτικό επίπεδο θα εξελιχθούν με απρόβλεπτη κατάληξη το επόμενο διάστημα ή για όσο διαρκέσει.

Λόγω του τεράστιου κόστους του πολέμου σε ανθρώπινες ζωές, η ΕΕ σηματοδοτώντας άνευ προηγουμένου την παρουσία της στον αμυντικό κυρίως τομέα ενεργοποίησε εκ νέου ή και δημιούργησε μηχανισμούς – εργαλεία τα οποία ήταν σημαντικά για τον πόλεμο που ξέσπασε το 2022. Συγκεκριμένα ενεργοποιήθηκαν ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη (ΕΜΕ), η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO, η Στρατηγική Πυξίδα καθώς και η Αποστολή της Στρατιωτικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης «EUMAM Ukraine».

Όπως αναφέρει ο Ginsberg, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διεθνή παρουσία και εμφανίζει ορισμένα στάδια δραστηριότητας σε περιφερειακά και παγκόσμια φόρουμ αν και η εμφάνισή της στα διεθνή δρώμενα είναι κάπως περιορισμένη. Ως εκ τούτου, η ΕΕ δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε κρατικός αλλά ούτε και μη κρατικός παράγοντας, ούτε ένας συμβατικός διεθνής οργανισμός αλλά ούτε και ένα διεθνές καθεστώς, αν και πιθανόν να αποτελεί εν μέρη ένα δυναμικό σύστημα με πολλαπλά κέντρα εξουσίας και λήψεις αποφάσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο. (Ginsberg, 2002:432)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε ανέκαθεν στη διάθεση της πολλούς μηχανισμούς οι οποίοι χρησιμοποιούνταν από τα κράτη μέλη, αν και αυτό καθίσταται οξύμωρο από τη στιγμή που προηγούμενες χρονιές δεν διέθετε τα κατάλληλα μέσα επίτευξης των στόχων της. Το φαινόμενο αυτό επικρατούσε εντονότερα πριν το 2022, λόγω και της οικονομικής αδυναμίας

της ΕΕ, την ίδια στιγμή που η κατανομή των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και του εθνικού επιπέδου συνέχιζαν να τίθενται υπό αμφισβήτηση. Συνεπώς, τα κράτη μέλη έπρεπε να βρουν κοινούς δρόμους συνεργασίας μεριμνώντας έγκαιρα για τα κατάλληλα μέσα που θα έπρεπε να διαθέτει η ΕΕ για την επίτευξη των σχεδίων της (Smith, 2014:65), αν και από το 2022 κυρίως οι αμυντικοί μηχανισμοί ξεκίνησαν να χαράσσουν πορεία για νέους υλοποιήσιμους στόχους.

Πριν από περίπου είκοσι χρόνια, ο Hedley Bull, καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αυστραλίας, είχε ασκήσει έντονη κριτική στις σελίδες του *Journal of Common Market Studies* για την πολιτική δύναμη της ευρωπαϊκής κοινότητας στις διεθνείς υποθέσεις μέσω της αυτονομίας της. Αν και η ΕΕ ανέκαθεν μπορούσε να χαρακτηριστεί ευκολότερα κανονιστική παρά στρατιωτική δύναμη (Manners, 2002:235), από το 2022 ξεκίνησε την πορεία μιας πολλά υποσχόμενης συμβολής στα θέματα άμυνας των διεθνών υποθέσεων.

Η επιθυμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για στρατιωτικοποίηση

Τα τελευταία είκοσι χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συνδεθεί με ορισμένες έννοιες, μια εκ των οποίων και η «κανονιστική δύναμη» η οποία χρησιμοποιείται ιδιαίτερα στους ακαδημαϊκούς τομείς. Κράτος δικαίου, ισχυρή δέσμευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη είναι μερικά από τα στοιχεία του πυρήνα της ταυτότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο αφορά την κανονιστική δύναμη. Η ίδια η ΕΕ επιδιώκει να προωθήσει τους πιο πάνω «κανόνες» στις γειτονικές χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ρωσία. (Veebel, 2019: 697) Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη τη βίαιη σύγκρουση μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας στα τέλη του 2013, καθώς και την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, φαίνεται ότι εν μέρη η Ευρωπαϊκή Ένωση «απέτυχε» στην προσπάθεια προώθησης των προ – αναφερόμενων αξιών περί δημοκρατίας και ισχυρής δέσμευσης των ανθρώπινων δικαιωμάτων δια μέσου της κανονιστικής δύναμης. (Veebel, 2019: 697)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με στόχο την υπεράσπιση και την προώθηση των ευρωπαϊκών αξιών και κανόνων στη διεθνή σκηνή, κατά τη διάρκεια της εισβολής της Ρωσίας στα ουκρανικά εδάφη το 2022, άλλαξε τρόπο αντιμετώπισης των αμυντικών και στρατιωτικών προκλήσεων, ανοικοδομώντας εκ νέου την παγκόσμια κατανομή ισχύος. Στην Ευρώπη, αυξημένη τάση για στρατιωτική ισχύ εντοπίζεται από τη στιγμή της δημιουργίας της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας, εκεί δηλαδή που η ΕΕ δεσμεύεται για την εκπαίδευση 60 χιλιάδων ατόμων, χωρίς

όμως αυτό να συνεπάγεται με την «υποβάθμιση» του NATO. Τα ζητήματα άμυνας εξακολουθούν να θεωρούνται μέλημα του NATO, αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2022 προσπαθεί να ισχυροποιηθεί και στον τομέα αυτό.

Εντούτοις, η επιθυμία της ΕΕ για στρατιωτικοποίηση έφερνε ανέκαθεν σχολιασμούς και συζητήσεις. Ο Zielonka, καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης υποστήριξε χρόνια πριν ότι με την στρατιωτικοποίηση πιθανόν να αποδυναμώνεται κατά κάποιο τρόπο το ξεχωριστό προφίλ της ΕΕ, απομακρύνοντας την από την γνήσια πολιτική διεθνή ταυτότητα που πιθανόν να διαθέτει (Manners, 2002:237), αν και από το 2022 η αμυντική ικανότητα είναι υποχρεωτικό «προσόν» για την διασφάλιση του ξεχωριστού αυτού προφίλ.

Τα κυριότερα επιτεύγματα της Ευρώπης είναι κυρίως κανονιστικής φύσεως παρά εμπειρικής. Είναι παράδοξο το γεγονός ότι η ήπειρος η οποία κάποτε κυβερνούσε τον κόσμο μέσω των επιβολών του ιμπεριαλισμού (Manners, 2002:238) επιδιώκει να θέσει παγκόσμια πρότυπα ασφάλειας και άμυνας με κανονιστικούς όρους. Ερχόμενοι στο 2022 παρατηρούμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζει γραμμές πλεύσης και κατευθύνεται προς τη δημιουργία αμυντικών μηχανισμών – εργαλείων, αφήνοντας πίσω τον όρο «κανονιστική δύναμη». Η αλλαγή αυτή ωστόσο καθίσταται δυσκολότερη μιας και δεν είναι λίγοι αυτοί που αμφισβητούν τη δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βασίζοντας το στην άποψη ότι δεν διαθέτει την μορφή ενός ολοκληρωμένου κράτους.

Η έννοια της κανονιστικής δύναμης στην Ευρώπη έχει τις ρίζες της στη δεκαετία του 1930, εκεί όπου διαμορφωνόταν κατά κάποιο τρόπο η πολύπλευρη φύση της εξουσίας μέσω των διαφορετικών μορφών εξουσίας. Πολλοί μελετητές και επιστήμονες, όπως ο ιστορικός και διπλωμάτης Edward Hallet Carr, ο Johan Vincent Galtung κοινωνιολόγος και ιδρυτής του κλάδου ειρήνης και μελετών σύγκρουσης αλλά και πολλοί άλλοι, δίπλα στη στρατιωτική και οικονομική δύναμη της ΕΕ εισήγαγαν την ιδέα του «power over option», επισημαίνοντας την ιδεολογική δύναμη που διαθέτει η ΕΕ. Η πεποίθηση αυτή, σε πιο πρόσφατες μελέτες έχει μετατραπεί στην ιδέα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τη δύναμη να αλλάξει την ισορροπία των διεθνών σχέσεων, όπως άλλωστε βλέπουμε ότι γίνεται και εν όψη της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022. (Veebel, 2019:699) Σύμφωνα και με τον ορισμό του Manners (2002), η κανονιστική δύναμη είναι παράμετρος η οποία είναι σε θέση να διαμορφώσει την αντίληψη του κανονικού την ίδια στιγμή που λειτουργεί μέσω ιδεών, απόψεων και της συνείδησης. Ως συνέπεια, ο Gerrits (2009), είχε τονίσει ότι η αλλαγή του «άλλου» είναι ο ουσιαστικότερος

στόχος για την κανονιστική δύναμη (Veebel, 2019:699), και όπως φαίνεται από την εισβολή του 2022 δεν είναι ικανοποιητική παράμετρος για τη συμμόρφωση της Ρωσίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα τέλη της δεκαετίας του 1990 άρχισε να αναπτύσσει αμυντική διάσταση. Είναι παράδοξο όταν μια κανονιστική δύναμη τοποθετείται σε ένα παραδοσιακό περιβάλλον διεθνών σχέσεων, όμως αφού η αμυντική διάσταση είναι εξίσου απαραίτητη σήμερα θα πρέπει να επισημανθεί εκ νέου ο ρόλος της κανονιστικής δύναμης χωρίς να επηρεαστεί ή να υποβαθμιστεί. Πόσο μάλλον όταν οι κίνδυνοι είναι σαφώς ορατοί στις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ανατολικοευρωπαϊκών γειτόνων της, ιδιαίτερα από το 2022 και μετά. (Veebel, 2019: 699 – 700)

Ο σημαντικότερος παράγοντας για τη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι το τι κάνει ή τι λέει, αλλά τι είναι στην παγκόσμια σκηνή. Σύμφωνα και πάλι με τον Manners (2002), η κανονιστική δύναμη της ΕΕ βασίζεται στο γεγονός ότι μπορεί να θεωρηθεί μετατροπέας των κανόνων στο διεθνές σύστημα, γεγονός το οποίο το 2022 – 2023 φαίνεται εν μέρη να μην είναι αρκετό. Ως αποτέλεσμα αυτού, η ΕΕ γνωρίζοντας τις δυνατότητες της μέσω της κανονιστικής της ιδιότητας, κατανοεί ότι πλέον πρέπει να δρα ενεργότερα και με άλλα μέσα για να καταφέρει να επεκτείνει τους κανόνες της και στο ευρύτερο διεθνές σύστημα (Manners, 2002:252), κατάσταση η οποία ισορροπείται μέσω της ισχυροποίησης της στον αμυντικό τομέα. Προσπαθεί επομένως να ενσωματωθεί ενεργότερα στο διεθνές αμυντικό σύστημα, κυρίως μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το 2022, αφού η εισβολή σηματοδότησε την απαρχή μιας νέας περιόδου διαίρεσης της παγκόσμιας σφαίρας, με νέους όρους ανακατατάξεων και αναθεωρήσεων. Πλέον το διακύβευμα του πολέμου είναι πολύπλευρο και αναμένεται να επηρεάσει καθοριστικά την πορεία των διεθνών σχέσεων κυρίως σε αμυντικό επίπεδο, αφού η Ρωσία καταπατά κατάφορα τον καταστατικό χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών του οποίου θα έπρεπε να ήταν θεματοφύλακας.

Πλέον, ένα χρόνο μετά, έχοντας δημιουργηθεί νέα γεωπολιτικά δεδομένα, η ρωσική εισβολή έχει πάρει έκταση αμυντικών γραμμών και ορυγμάτων στα πρότυπα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Το γόητρο του Πούτιν και ο μύθος της ρωσικής στρατιωτικής δύναμης έχει πληγεί ανεπανόρθωτα. Η Ρωσία μετατρέπεται σε παρία της διεθνούς κοινότητας και για τον λόγο αυτό, αλλά και για πολλούς άλλους, η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε να αναδομεί αμυντική στάση και δομές βασιζόμενη στα πολλαπλά λάθη της Ρωσίας.

Τι και αν το «power over option» παρουσιάζει μια ιδέα για τη δύναμη που διαθέτει η ΕΕ να αλλάξει την ισορροπία των διεθνών σχέσεων, η ξεχωριστή φύση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη

διεθνή σκηνή δεν μπορεί να αγνοηθεί σύμφωνα με τον πολιτικό επιστήμονα, Viljar Veebel. Η κανονιστική ισχύς της ΕΕ δεν προκύπτει μόνο από το υψηλό επίπεδο αλληλεξάρτησης με «άλλους» μέσω της σύναψης συμφωνιών και συνεργασιών. Προκύπτει κυρίως από τη συλλογική ταυτότητα της, η οποία αντικατοπτρίζει την κοινή πολιτική βούληση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ (Veebel, 2019: 711-712), επιδιώκοντας με «μικρά» αλλά σημαντικά βήματα την ανακατανομή ισχύος στη διεθνή σκηνή προς όφελος της ΕΕ, παρόλο που πλέον πρέπει να συνυπάρξει στο ίδιο «καλάθι» με την αμυντική δυνατότητα και τη στρατιωτικοποίηση.

Κατά συνέπεια, κατανοώντας τις διαφορετικές απόψεις μεταξύ των χωρών της ΕΕ σχετικά με τον τρόπο με τον οποίον θα πρέπει να αντιμετωπίζεται η Ρωσία, οι ηγέτες της ΕΕ θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στην εξεύρεση κοινού εδάφους για την προστασία του ευρωπαϊκού πλαισίου (Veebel, 2019:711-712), καθιστώντας την στρατιωτικοποίηση ως ύψιστη προτεραιότητα και ανάγκη.

Η άμυνα πριν και μετά το 2022

Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέχρι και το 2019, Jean-Claude Juncker, το 2015 δήλωσε στην γερμανική εφημερίδα «Welt am Sonntag» ότι υποστηρίζει μια ιδέα την οποία είχε εδώ και καιρό η Γαλλία. Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είχε τονίσει οκτώ χρόνια πριν, ότι η ΕΕ θα πρέπει να διαθέτει τη δική της στρατιωτική δύναμη αντί να βασίζεται αποκλειστικά και μόνο στο ΝΑΤΟ επισημαίνοντας ότι «Ένας κοινός στρατός μεταξύ των Ευρωπαίων θα μετέδιδε στη Ρωσία ότι είμαστε σοβαροί για την υπεράσπιση των αξιών μας». (Flausch, 2015) Στην ίδια συνέντευξη είχε μιλήσει και η νυν Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τότε Υπουργός Άμυνας της Γερμανίας, Ursula von der Leyen λέγοντας ότι «Το μέλλον μας ως Ευρωπαίοι είναι κάποια στιγμή να είμαστε με ευρωπαϊκό στρατό», παρουσιάζοντας την αμυντική διάθεση που είχε η ΕΕ εδώ και χρόνια (Keating, 2015), και μάλλον είναι η κατάλληλη στιγμή η αμυντική αυτή διάθεση να αποδειχθεί αν μπορεί να γίνει και πράξη.

Η Ursula von der Leyen, το 2023 φαίνεται ότι επιθυμεί να συμπληρώσει την φράση που είχε πει τότε μέσα από μια ανάρτηση που έκανε στον προσωπικό της λογαριασμό στο twitter. Συγκεκριμένα εν όψει του αιματηρού πολέμου στην Ουκρανία έγραψε «Η Ουκρανία είναι πραγματική έμπνευση για την Ευρώπη. Θα υποστηρίξουμε τη γρήγορη ανάκαμψη και την ανοικοδόμησή της. Θα κάνουμε τη Ρωσία να πληρώσει για τη βάνουση καταστροφή που προκαλεί.» (Ursula von der Leyen, 2023)

Παρά τις χρόνιες δηλώσεις περί αμυντικής επιθυμίας στα «ευρωπαϊκά τραπέζια», πάντοτε θα υπάρχουν δυνάμεις οι οποίες θα προσπαθούν να ισοπεδώσουν ή και να αμφισβητήσουν τέτοιες τοποθετήσεις. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και το Ηνωμένο Βασίλειο το οποίο συστηματικά εξέφραζε την αντίθεσή του λέγοντας ότι «Η άμυνα είναι εθνική και όχι ευρωπαϊκή υπόθεση» και «Δεν υπάρχει καμία προοπτική μεταβολής της παραπάνω θέσης καθώς και καμία προοπτική δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού στρατού». (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016:96) Πλέον όμως, ερχόμενοι στο 2023 μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι οι ισορροπίες ισχύος από το 2022 έχουν ανακαταταξιωθεί πολύ διαφορετικά και οι ισχυρισμοί αυτοί πιθανόν να μην ευσταθούν.

Η ιστορία πιθανόν να επαναλαμβάνεται, ωστόσο οι συνεργασίες πάντα διαφέρουν. Το 2016, ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Jens Stoltenberg είχε δηλώσει ότι η Ευρώπη θα πρέπει να απομακρύνεται από πρωτοβουλίες οι οποίες θα μπορούσαν με οποιονδήποτε τρόπο να πλήξουν τις επιχειρησιακές ικανότητες της συμμαχίας της με άλλους εταίρους (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016: 96), εν έτη 2023 όμως η ΕΕ και το NATO συνεργάζονται. Όταν οι Γερμανοί εδώ και χρόνια αντιλαμβάνονταν ότι το μέλλον της ΕΕ δημιουργείται μέσω του ευρωπαϊκού στρατού και οι Βρετανοί εκλάμβαναν κάτι διαμέτρου αντίθετο, θα μπορούσε να νοηθεί ότι δεν υπάρχει σαφές όραμα για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016: 97), αν και αυτό με βάση τα αμυντικά χνάρια της ΕΕ ιδιαίτερα το 2022 – 2023 ίσως και να καταρρίπτεται χωρίς ενδοιασμούς.

Για όσο η Ευρωπαϊκή Ένωση την περίοδο 2022-2023 παρουσιάζει δυνατότητες παροχής αμυντικής βοήθειας, η αναφορά του πρώην Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Juncker για έναν κοινό στρατό μεταξύ των Ευρωπαίων είναι όλο και πιο επίκαιρη. Ένας κοινός στρατός λοιπόν θα μετέδιδε στη Ρωσία ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ικανή προς την υπεράσπιση των αξιών της.

Ως εκ τούτου, στις 14 Σεπτεμβρίου 2022 η Πρόεδρος Von der Leyen σε ομιλία της σχετικά με την κατάσταση της ΕΕ, επισήμανε μεταξύ άλλων ότι ο πόλεμος των Ρώσων στην Ουκρανία δεν αποτελεί μόνο έναν πόλεμο. Αφορά έναν πόλεμο με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και ενεργειακές επιπτώσεις. «Είναι πόλεμος κατά των αξιών μας και ένας πόλεμος για το μέλλον μας», όπως είπε χαρακτηριστικά, ενώ πρόσθεσε ότι πρόκειται για την απολυταρχία έναντι της δημοκρατίας, εκτιμώντας ότι ο Πούτιν θα αποτύχει και η Ευρώπη θα επικρατήσει. (State of the Union Address by President von der Leyen, 2022)

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) έλαβε ενεργό ρόλο και ενισχύθηκε προοδευτικά στα διεθνή δρώμενα από το 2009, μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Η ΚΕΠΠΑ ενεργοποιήθηκε στη διεθνή σκηνή με σκοπό να υποστηρίξει, να επιβεβαιώσει, να προτείνει λύσεις, να βοηθήσει, να απορρίψει ή ακόμα και να «συμφιλιωθεί» με συμφωνίες, φτάνει να επιτύχει τον στόχο της. (Keukeleire κ.α., 2014:166)

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ) είναι τμήμα της ΚΕΠΠΑ το οποίο αφορά τη διαχείριση των κρίσεων, συμπεριλαμβανομένου της αμυντικής συνεργασίας και του συντονισμού των κρατών μελών. Η ΚΠΑΑ επιτρέπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση να αναπτύσσει και στρατιωτικές αποστολές, επιχειρήσεις δηλαδή οι οποίες έχουν ως ύψιστο στόχο την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διατήρηση της ειρήνης. (Official Journal of the European Union, L 195/93)

Παρ' όλα αυτά, πολλοί είναι αυτοί που έχουν εντοπίσει την ασάφεια της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας τόσο στο όνομα της όσο και στην λειτουργία της. Η εναρκτήρια παράγραφος του κειμένου της ΚΠΑΑ στην Συνθήκη της Λισαβόνας, και συγκεκριμένα το άρθρο 42 παρουσιάζει συνοπτικά τι είναι στην πραγματικότητα. (Keukeleire κ.α., 2014:173) Στην πραγματικότητα λοιπόν, η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας παρέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια επιχειρησιακή ικανότητα βασιζόμενη σε στρατιωτικά αλλά και πολιτικά μέσα. Η ΕΕ μπορεί να χρησιμοποιήσει τα μέσα αυτά σε όποιες αποστολές κριθεί αναγκαίο και εκτός της Ένωσης, διασφαλίζοντας την ειρήνη και την ενίσχυση της ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές του χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, αποτρέποντας τις συγκρούσεις. (Keukeleire κ.α., 2014:173) Αν και ανά το πέρασμα των χρόνων φαίνεται ότι τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θεώρησαν την ΚΠΑΑ ως το μοναδικό ικανοποιητικό μέσο διασφάλισης της εδαφικής τους ακεραιότητας και αυτό διαφαίνεται από την στενή σχέση που επιθυμούν να διατηρούν με το ΝΑΤΟ.

Η κατάσταση αυτή περιπλέκεται ακόμη περισσότερο όταν η Συνθήκη της Λισαβόνας, βασιζόμενη στην Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας αναφέρει ότι πρέπει να υπάρχει ένα πλαίσιο κοινής αμυντικής πολιτικής, το οποίο θα καταφέρει να οδηγήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση σε κοινά αμυντικά μονοπάτια με άλλους εταίρους. Ως αποτέλεσμα αυτού, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε αποφασίσει ομόφωνα τη δημιουργία του άρθρου 42 (2) (Keukeleire κ.α., 2014:173) και η κατάσταση πλέον είχε αλλάξει.

Ως αποτέλεσμα της δημιουργίας του άρθρου 42 (2), τα όρια εντός των οποίων θα μπορούσε να εξελιχθεί η ΚΕΠΑΑ είναι σαφή. Η ΚΕΠΑΑ έχει «χώρο» να αναπτυχθεί από τα κράτη μέλη και τις ΗΠΑ ως συμπληρωματική δύναμη των πολιτικών του NATO ή ακόμη και των εθνικών πολιτικών. Αν όχι σε αυτό, τότε θα μπορούσε να θεωρηθεί χρήσιμη παράμετρος για την ορθή λήψη αποφάσεων εκεί που τα κράτη ή το NATO δεν επιθυμούσαν να παρέχουν υποστήριξη (Keukeleire κ.α., 2014:174), καθιστώντας για άλλη μια φορά τη συνεργασία του NATO και της ΕΕ «συμπληρωματική» η μια προς την άλλη, αλλά και απαραίτητη.

Ερχόμενοι στο σήμερα του 2023, παρατηρούμε ότι το διαμορφωμένο πλαίσιο του άρθρου 42 (2) για μια κοινή αμυντική πολιτική η οποία θα οδηγήσει την ΕΕ σε κοινά αμυντικά μονοπάτια, έχει συμβάλλει θετικά στις σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO, αφού από τον Ιανουάριο του 2023 ξεκίνησαν την χάραξη μιας ουσιαστικής κοινής αμυντικής πορείας καταρρίπτοντας κάθε προηγούμενη συνεργασία.

Πέραν όμως της σημαντικής συνεργασίας που έχουν συνάψει το NATO και η ΕΕ, η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα τα οποία χρήζουν βελτίωσης. Προβλήματα κυρίως στις δαπάνες που έχουν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο για την Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.. Όπως έχει αναφέρει σε συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε για τους σκοπούς της παρούσας ερευνητικής μελέτης, ο Ευρωβουλευτής Λουκάς Φουρλάς, παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν δαπανά για την άμυνα πάνω από 200 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, τα κονδύλια μερικές φορές χρησιμοποιούνται αναποτελεσματικά. Σύμφωνα με τον Ευρωβουλευτή, θα πρέπει να σχεδιαστεί μια συντονισμένη ετήσια επανεξέταση στον τομέα της άμυνας, στη βελτίωση των δομών διαχείρισης των κρίσεων αλλά και στην ενίσχυση των μέσω ταχείας αντίδρασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ευρώπη έχει αποδείξει πολλές φορές ότι έχει όλες τις απαιτούμενες δομές για επίτευξη των στόχων της, μιας και καμία χώρα από μόνη της αλλά και καμία άλλη συνεργασία δεν έχει καταφέρει όσα η Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της ασφάλειας τον τελευταίο χρόνο. Σύμφωνα με τον Λουκά Φουρλά, η Ένωση των 27 είναι μια παγκόσμια υπολογίσιμη δύναμη, παρά το γεγονός ότι οι ευρωπαϊκές χώρες συνειδητοποιούν με το πέρασμα των χρόνων ότι έχουν την ανάγκη να αποκτήσουν επιχειρησιακή αυτονομία και να μην εξαρτώνται σε τόσο μεγάλο βαθμό από τις ΗΠΑ ή το NATO. Η εξάρτηση της ασφάλειας της Ευρώπης από το NATO και τις ΗΠΑ είναι εμφανής, και αυτό κρούει τον κώδωνα εντονότερα από ποτέ για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου πλάνου σύστασης και λειτουργίας ευρωπαϊκού στρατού. «Καιρός να

περάσουμε από τις καλές προθέσεις στην πράξη», ανέφερε ο Ευρωβουλευτής, επισφραγίζοντας για άλλη μια φορά το ισχυρό αμυντικό όραμα της ΕΕ. (Βλ. Έντυπο Συγκατάθεσης σελ. 54)

Για τις αναφορές του Ευρωβουλευτή περί της ικανότητας της ΕΕ στην ασφάλεια τον τελευταίο χρόνο, μια ακόμη απόδειξη είναι και η γραφική παράσταση στο άρθρο «The Ukraine Support Tracker: Which countries help Ukraine and how» η οποία απεικονίζει όλα τα είδη ενισχύσεων προς την Ουκρανία σε ανθρωπιστικό, οικονομικό και στρατιωτικό τομέα από τις 24 Ιανουαρίου 2022 μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 2023 από κράτη μέλη της ΕΕ, από τις ΗΠΑ αλλά και από άλλες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με την γραφική παράσταση οι ΗΠΑ είναι με διαφορά ο μεγαλύτερος διμερής δωρητής στην Ουκρανία, δεσμεύοντας συνολικά βοήθεια ύψους 73,18 δισεκατομμυρίων ευρώ, ωστόσο το ποσοστό βοήθειας από την ΕΕ ύψους 54,92 δισεκατομμυρίων ευρώ το οποίο προέρχεται από τα κράτη μέλη της και τα θεσμικά όργανα κατατάσσοντας την στη δεύτερη θέση, δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο αποδεικνύοντας τις αποτελεσματικές δυνάμεις που έχει αποκτήσει τον τελευταίο κυρίως χρόνο. Στην τρίτη θέση βρίσκονται οι «άλλες» χώρες όπως τις αποκαλούν οι συγγραφείς του άρθρου, πέραν των ΗΠΑ και της ΕΕ οι οποίες έχουν δεσμευτεί συνολική βοήθεια ύψους 16,1 δισεκατομμυρίων ευρώ. Στις «άλλες χώρες» είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι περιλαμβάνονται οι αγγλοσαξονικές χώρες πέραν των ΗΠΑ, η Κίνα, ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα, η Ταϊβάν, η Τουρκία, η Νορβηγία, η Ελβετία και η Ινδία. (Trebesch κ.α., 2023:25)

Η αναζήτηση της στρατηγικής αυτονομίας

Το άρθρο 42.7 της Συνθήκης της Λισαβόνας δηλώνει ότι ενώ όλα τα κράτη μέλη έχουν υποχρέωση βοήθειας σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης και επίθεσης ενός άλλου κράτους, «συνοδεύονται» και με τις δεσμεύσεις του ΝΑΤΟ, (Bell, 2022:3) καθιστώντας την θεσμοθέτηση δυσκολότερη. Στο σημείο που βρισκόμαστε σήμερα το στρατηγικό ενδιαφέρον της ΕΕ για να κάνει όσα περισσότερα μπορεί σχετικά με την ασφάλεια και την άμυνα είναι τόσο έγκυρο όσο και αργοπορημένο (Bell, 2022:3), όμως ποτέ δεν είναι τόσο αργά.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι από τους σημαντικότερους χορηγούς βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες και χάρη στη Συνθήκη της Λισαβόνας η Ευρώπη μπορεί να μιλάει με «καθαρή φωνή» σε θέματα εξωτερικών σχέσεων. Στο πλαίσιο του καθορισμού του κεντρικού ρόλου που πρέπει να έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Συνθήκη της Λισαβόνας βασιζόμενη στην

ΚΠΑΑ και την ΚΕΠΑΑ, ενεργοποιείται όταν οι χώρες γίνονται στόχος επιθέσεων όπως και στην περίπτωση της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022.

Η σημαντικότητα της ενεργοποίησης της Συνθήκης της Λισαβόνας διασταυρώνεται και μέσω των λεγόμενων του Υπατου Εκπρόσωπου της ΕΕ, επισημαίνοντας μεταξύ άλλων και την σημαντικότητα της Στρατηγικής Πυξίδας η οποία έχει ως στόχο να καταστεί η Ευρώπη ικανός πάροχος ασφάλειας. Ο Josep Borrell στο συγκεκριμένο κείμενο επισημαίνει ότι τώρα είναι η περίοδος για να διασφαλιστεί η γεωπολιτική αφύπνιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως μόνιμη στρατηγική στάση (A Strategic Compass to make Europe a security provider, 2023:1), και δεν υπάρχει περιθώριο αναβολής. Όπως φαίνεται άλλωστε από την εύρυθμη λειτουργία των μηχανισμών της ΕΕ τα λόγια γίνονται πλέον πράξη. Ο πόλεμος κατά της Ουκρανίας καθιστά έγκυρη την επίτευξη μιας αλλαγής τόσο σε επίπεδο ασφάλειας της ΕΕ όσο και στο επίπεδο της άμυνας. Αυτό ήταν κάτι το οποίο ήξεραν όλοι ότι θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί, ωστόσο εν έτη 2023 κανένας δεν μπορεί να το αμφισβητήσει. Επίσης, ο Υπατος Εκπρόσωπος της ΕΕ είχε επισημάνει ότι χρειάζονται ισχυρές δυνατότητες για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων απειλών και ο σκοπός της Στρατηγικής Πυξίδας είναι να περιοριστούν οι απειλές αυτές και στην πράξη. (A Strategic Compass to make Europe a security provider, 2023:1)

Εάν η ΕΕ οραματίζεται να πετύχει στην άμυνα μέσω των διαλόγων και της διπλωματίας κάνει λάθος. Σύμφωνα με τον Josep Borrell «Θα πρέπει να μάθει να μιλάει τη γλώσσα της εξουσίας». (A Strategic Compass to make Europe a security provider, 2023:6) «Οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να επενδύουν πλέον στην ικανότητα να σκέφτονται, να αποφασίζουν και να ενεργούν με στρατηγικούς όρους. Υπάρχει ανάγκη για κβαντικό άλμα προς τα εμπρός τόσο στην ασφάλεια όσο και στην άμυνα, και η ευρωπαϊκή ιστορία έχει δείξει ότι μπορεί να κάνει τέτοια μεγάλα άλματα», τόνισε. (A Strategic Compass to make Europe a security provider, 2023:7) Αυτό σαφώς αμφισβητεί την ιδέα του Koukaki (2022) ο οποίος θεωρεί ότι μερικά μέσα ήπιας δύναμης τα οποία βασίζονται στη διπλωματία έχουν τη δυνατότητα να μετριάσουν τη ρωσική επιθετικότητα συγκριτικά με τους υπερεκτιμημένους και όχι τόσο αποτελεσματικούς μηχανισμούς που ενεργοποιεί η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ως συνέπεια, η αναζήτηση της στρατηγικής αυτονομίας αποτελεί τη βασική μέριμνα της ΕΕ αυτήν την περίοδο. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει τη στρατηγική αυτονομία ως ικανότητα να ενεργεί όταν και όπου είναι απαραίτητο με τους εταίρους της. Πλέον η ΕΕ μέσω των αυξανόμενων πόρων που διαθέτει αλλά και μέσω των προσαρμοσμένων εργαλείων πολιτικής που ενεργοποιεί και παρουσιάζονται αναλυτικά στη συνέχεια, μπορεί να θεωρηθεί

ικανότερος και ισχυρότερος πάροχος ασφάλειας, επαληθεύοντας τις αρχικές ερευνητικές υποθέσεις της μελέτης, αν και η στρατηγική αυτονομία χρειάζεται συστηματική βελτίωση και για αυτό οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιθυμούν και επιδιώκουν επί καθημερινής βάσεως να δημιουργηθεί μια «γεωπολιτική επιτροπή». Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει βάσεις σε αρκετές πτυχές για να θεωρηθεί παγκόσμια υπερδύναμη, ωστόσο στα θέματα άμυνας θα πρέπει να επιλύσει εμπόδια για να πορευθεί ισάξια στον αμυντικό τομέα με τις μεγάλες δυνάμεις και από το 2022 φαίνεται να το επιδιώκει αποτελεσματικά με κάθε τρόπο.

Τα εμπόδια στα θέματα άμυνας

Παρά τις δυσκολίες και τα εμπόδια, όλες οι πολιτικές εξωτερικής δράσης έχουν καταφέρει να διαμορφώσουν τη σημερινή εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τον απόηχο του μεταβαλλόμενου ευρωπαϊκού περιβάλλοντος ασφάλειας, η παγκόσμια στρατηγική που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπει στην αξιολόγηση ενός ταχέως εξελισσόμενου περιβάλλοντος άμυνας και ασφάλειας όπου καλείται να ανταπεξέλθει ταχύτατα για να μπορέσει να διασφαλίσει και με αυτόν τον τρόπο τον τίτλο του ικανού παρόχου ασφαλείας. Ως εκ τούτου η κατάσταση αυτή απαιτεί την διαμόρφωση μιας πλήρως συνεκτικής «δεξαμενής» ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων διασφαλίζοντας την βιώσιμη ρύθμιση των θεμάτων της άμυνας και συνεπώς της ασφάλειας της ΕΕ. (European Defence Agency, 2017)

Η βιώσιμη ρύθμιση των θεμάτων άμυνας άπτετε και μέσω της συνεργασία της ΕΕ με το ΝΑΤΟ η οποία εξελίσσεται εντονότερα μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου, την στιγμή δηλαδή που σηματοδοτείται η εκκίνηση για αναδόμηση του προσδιορισμού των δομών ασφάλειας στον ευρωπαϊκό χώρο. Συγκεκριμένα το ΝΑΤΟ από τα αρχικά στάδια αναζητά ένα ρόλο στον οποίο να μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά, ιδίως σε δύσκολες απαιτήσεις των θεμάτων της διεθνούς ασφάλειας όπως για παράδειγμα η τρομοκρατία και ο έλεγχος των συγκρούσεων. (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016: 85) Αν και από το 2022 σε τέτοιου είδους απειλές καλείται να ανταπεξέλθει και η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία θα πρέπει να αποδείξει την ικανότητα της συμβάλλοντας στον περιορισμό ή ακόμη και την εξάλειψη αυτών των καταστάσεων με κάθε αντίκτυπο.

Σύμφωνα με τους Παπακωνσταντή και Σκουρή 2016, η προοπτική μιας κοινής ευρωπαϊκής άμυνας δεν είναι ούτε τόσο περίπλοκη αλλά ούτε και τόσο ξεκάθαρη και υλοποιήσιμη.

(Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016: 88) Η ισχύς ενός κράτους ορίζεται από την ικανότητα να επιβάλλει τις θέσεις του λαμβάνοντας υπόψη την παγκόσμια κοινότητα και συμβάλλοντας στην επίλυση των διεθνών κρίσεων. Όσο αφορά τον στρατιωτικό τομέα, η ευρωπαϊκή οικοδόμηση δεν διακρινόταν για τη στρατιωτική της διάσταση αφού η αναζητούμενη ισχύς ήταν πρωτίστως οικονομική (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016: 88), αν και μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία το 2022 έχουν ανατραπεί πολλές από τις βασικές αρχές.

Για το πως τα κράτη μέλη αντιμετώπιζαν μέχρι τον Ιανουάριο του 2022 το θέμα της ευρωπαϊκής άμυνας παρουσιάζεται εντονότερα μέσω μιας παρομοίωσης στην έκθεση της Γαλλικής Γερουσίας στις 3 Ιουλίου 2013 με τίτλο «Quelle Europe, pour quelle defense». Σύμφωνα με την αναφερόμενη έκθεση, τα κράτη μέλη εκλάμβαναν τα θέματα άμυνας όπως εκλαμβάνουν οι ιδιοκτήτες την οριοθέτηση σε μια πολυκατοικία στην οποία δεν έχει γίνει ακριβής κατανομή των χιλιοστών ιδιοκτησίας και δεν έχει προβλεφθεί στο καταστατικό κανένας μηχανισμός για την επίλυση των διαφορών και των ορίων. Όπως το καταστατικό της πολυκατοικίας του παραδείγματος είναι αόριστο και μπερδεμένο με αποτέλεσμα κανείς να μην μπορεί να το τροποποιήσει προβλέποντας την ορθή λήψη αποφάσεων, το ίδιο ίσχυε και για την αντίληψη της ΕΕ σε θέματα άμυνας. Σύμφωνα με το παράδειγμα, όλοι οι ένοικοι, οι οποίοι συσχετίζονται με τα κράτη μέλη της ΕΕ, είναι δυσαρεστημένοι από την κατάσταση που επικρατεί και ως αποτέλεσμα κατηγορούν τους γείτονες τους, επιθυμώντας ατομική ιδιοκτησία, την ίδια στιγμή που όλοι αντιλαμβάνονται ότι η κατάσταση αυτή θα πρέπει να αλλάξει. (Παπακωνσταντή και Σκουρή, 2016: 89) Η πρωτοβουλία για αλλαγή στην περίπτωση της άμυνας ήρθε το 2022 από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της με ανατρεπτικές και καθοριστικές τροποποιήσεις στον τομέα αυτό.

Η ενεργή συμμετοχή της ΕΕ σε αμυντικές και στρατιωτικές επιχειρήσεις δεν προϋποθέτει μόνο στρατιωτικό εξοπλισμό, αλλά και εμπειρία στον συγκεκριμένο τομέα. Στα αρχικά βήματα της, η ΚΠΑΑ είχε ξεκινήσει μια διαδικασία εντοπισμού των σοβαρών ελλείψεων που διέθετε το πλάνο, αλλά και τον καθορισμό των στόχων και των στρατιωτικών της δυνατοτήτων. Η άμεση αφύπνιση της ΕΕ για τον εντοπισμό των ελλείψεων του προγράμματος και το ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης ικανοτήτων που παρέδωσε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας το 2008, με συστάσεις για όλα τα κράτη μέλη, ήταν μια σημαδιακή στιγμή για την άμυνα, επισημαίνοντας την επιθυμία της ΕΕ για εξέλιξη και βελτίωση, αν και η προσπάθεια δεν σταμάτησε εδώ. (Keukeleire, 2014:179)

Μερικά χρόνια αργότερα, το 2011 είχε εγκριθεί μια λίστα με δέκα προτεραιότητες για την ΕΕ μέσω της ΚΠΑΑ, η οποία συμπεριλάμβανε μεταξύ άλλων τη στρατηγική διαχείριση αερομεταφοράς και την κυβερνοάμυνα με πρωταρχικό όμως ρόλο την ανάκαμψη των ικανοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο στόχος δεν ήταν απλά ένα υπερεθνικό σχέδιο. Ο στόχος ήταν η δημιουργία ενός «εργαλείου» το οποίο θα συντόνιζε τις ενέργειες των κρατών μελών στον τομέα των στρατιωτικών προμηθειών, αν και αυτό συμβάδιζε άψογα με την αργή πρόοδο των αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ μέχρι και τις αρχές του 2021. (Keukeleire, 2014:197) Αντίθετα, από τον Φεβρουάριο του 2022 και μετά, η δημιουργία εργαλείων - μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ταχύτητα στην ολοκλήρωση των πλάνων και των στόχων της εντυπωσιάζουν λόγω της πλήρους συνεκτικής δεξαμενής ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων ως προς τη ρύθμιση των θεμάτων της άμυνας και συνεπώς της ασφάλειας της ΕΕ.

Οι πολιτικές για την ασφάλεια πριν το 2022

Η στρατηγική για την εξωτερική πολιτική και την ασφάλεια της ΕΕ βασίζεται στην ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ των ένοπλων δυνάμεων των κρατών μελών. (EU Cooperation on security and defence, 2023) Η στρατηγική εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο τον Νοέμβριο του 2016 με στόχο την οικοδόμηση της ανθεκτικότητας και την υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης στις κρίσεις και τις συγκρούσεις, επιδιώκοντας έμμεσα την ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (EU Cooperation on security and defence, 2023)

Η πιο πάνω στρατηγική συμπληρώθηκε με το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα το οποίο επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Δεκέμβριο του 2016 έχοντας ως προτεραιότητα την ικανότητα της άμεσης ανταπόκρισης της ΕΕ στις συγκρούσεις και τις κρίσεις που πιθανόν να παρουσιάζονται. Αν και για την ικανότητα της ανταπόκρισης της σε περιπτώσεις συγκρούσεων και κρίσεων είναι εξίσου σημαντική και η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO η οποία έχει τον δικό της ρόλο στον πόλεμο Ρωσίας - Ουκρανίας 2022 και όπως έχει ήδη αναφερθεί έχει επιτύχει πολλούς από τους στόχους της, με μόνο το 3% να θεωρείται όχι τόσο επιτυχές. (EU Cooperation on security and defence, 2023) Το σχέδιο PESCO είναι ζωτικής σημασίας για την βελτίωση της αμυντικής ικανότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί ίσως τον βασικότερο μηχανισμό στον πόλεμο αυτό.

Η στρατηγική αυτονομία υπερβαίνει την απλή ικανότητα δράσης γιατί σηματοδοτεί συγκεκριμένες προτεραιότητες και αποφάσεις. Η αυτονομία της ΕΕ και οι δεσμεύσεις για την ασφάλεια των ευρωπαϊκών μελών του NATO μέχρι και το πρόσφατο παρελθόν ήταν αμφιλεγόμενη (Von και Overhaus, 2022:3), αν και σήμερα περισσότερο από ποτέ απαιτείται στρατηγική αυτονομία η οποία αφορά ένα καθαρά πολιτικό κατασκεύασμα το οποίο η ΕΕ μπορεί να διασφαλίσει. (Von και Overhaus, 2022:3)

Ο Πούτιν με τον πόλεμο του 2022 υπενθυμίζει ότι ο στόχος δεν είναι μόνο η Ουκρανία. Στους στόχους της Ρωσίας σύμφωνα με το κείμενο «Rethinking strategic sovereignty» συμπεριλαμβάνεται και η θεμελιώδης αναδιοργάνωση της ευρωπαϊκής ασφάλειας αλλά και η πολιτική απώθηση των ΗΠΑ από την ΕΕ σχετικά με τα θέματα ασφάλειας. (Von και Overhaus, 2022: 2) Ως αποτέλεσμα αυτών, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO, μετά τη δέσμευση για συνεργασία, θα πρέπει να ξεκαθαρίσουν όλες τις παρεχόμενες προϋποθέσεις της ασφάλειας σε περιόδους συγκρούσεων, παρουσιάζοντας και διασφαλίζοντας πλέον τον συμπληρωματικό ρόλο του NATO στην μετεξέλιξη και τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας.

Ενδυνάμωση σχέσεων ΕΕ – NATO

Μοιράζοντας στρατηγικά συμφέροντα και αντιμετωπίζοντας πλέον κοινές προκλήσεις, η ΕΕ και το NATO συνεργάζονται για την διαχείριση πολλαπλών κρίσεων σε αμυντικούς τομείς. Όπως αναφέρει και η επίσημη ιστοσελίδα του NATO «η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μοναδικός και ουσιαστικότερος εταίρος» αφού και οι δυο οργανισμοί μοιράζονται παρόμοιες απειλές και αξίες. (North Atlantic Treaty Organization, 2023)

Από την πρώτη κιόλας μέρα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO έχουν εντείνει το έργο και τη συνεργασία τους, παρουσιάζοντας ενότητα και αποφασιστικότητα σχετικά με την καταδίκη του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας. Η στρατηγική εταιρική σχέση τους άλλωστε από τις αρχές του 2022, είναι καίρια και ισχυρότερη από ποτέ σε αυτήν την ιδιαίτερα κρίσιμη στιγμή που έχει να αντιμετωπίσει η ευρωατλαντική ασφάλεια. (EU - NATO cooperation)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO, στις 10 Ιανουαρίου 2023 υπέγραψαν κοινή δήλωση στις Βρυξέλλες με την οποία καταδίκασαν την επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και επανέλαβαν την αμέριστη υποστήριξη τους προς τη χώρα. (EU - NATO cooperation) Συγκεκριμένα, η κοινή τους δήλωση τον Ιανουάριο του 2023 ανέφερε ότι πρόκειται για έναν

βάνουσο πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας ο οποίος παραβιάζει στο έπακρο το διεθνές δίκαιο καθώς και τις αρχές του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, υπονομεύοντας την ευρωπαϊκή σταθερότητα. (Joint declaration on EU – NATO, 2023) Μεταξύ άλλων, σε τρίτο σημείο της δήλωσης αναφερόταν ότι και οι δυο οργανισμοί καταδικάζουν με κατηγορηματικό τρόπο την επίθεση της Ρωσίας, υπενθυμίζοντας μάλιστα ότι η Ρωσία θα πρέπει να αποχωρήσει οριστικά από την Ουκρανία. Αν και το σημαντικότερο σημείο της κοινής δήλωσης είναι ότι και οι δύο πλευρές επισήμαναν το εγγενές δικαίωμα της Ουκρανίας στην αυτοάμυνα. (Joint declaration on EU – NATO, 2023) Επιπρόσθετα, στο σημείο 7 της κοινής δήλωσης υπογραμμίζεται τόσο από το στρατηγικό δόγμα του NATO όσο και μέσω της Στρατηγικής Πυξίδας ότι πρόκειται για κρίση στην ευρωατλαντική σταθερότητα και ασφάλεια, η οποία καταδεικνύει περισσότερο από ποτέ τη σημαντική σχέση συνεργασίας που υπάρχει μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO. (Joint declaration on EU – NATO, 2023)

Στο σημείο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη την τοποθέτηση του Υπουργού Εξωτερικών της Ρωσίας, Sergey Lavrov, η Ευρωπαϊκή Ένωση στρατιωτικοποιείται πλέον με ρυθμό ρεκόρ και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση των διαφορών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO. (Aljazeera, 2023) Χάρη στη συνεργασία αυτή, η στρατιωτική συμμαχία του NATO διασφαλίζει μεταξύ άλλων την ασφάλεια του μπλόκ των 27 της ΕΕ, δίνοντας περαιτέρω ώθηση υλοποίησης της ευρωπαϊκής αμυντικής επιθυμίας.

Η επιτυχημένη συνεργασία άλλωστε αποδεικνύεται και μέσω παραδείγματος. Στο παράδειγμα συμπεριλαμβάνεται η Εσθονία η οποία αποτελεί μέλος της ΕΕ, χωρίς όμως να διαθέτει μαχητικά αεροσκάφη. Αν και υπάρχει η έλλειψη αυτή, η Εσθονία προστατεύεται από το 2004 στον εναέριο χώρο από το NATO. (Aljazeera, 2023) Η στήριξη που νιώθει η Εσθονία αντανακλάται μέσω της στρατιωτικής βοήθειας που προσφέρει για την ενδυνάμωση της Ουκρανίας κατά την παράνομη εισβολή της Ρωσίας το 2022, κατατάσσοντας την μάλιστα δεύτερη στην κορυφαία δεκάδα παροχής στρατιωτικής και αμυντικής βοήθειας προς την Ουκρανία. (Antezza κ.α., 2022:14). Συνεπώς, η στήριξη και η συνεργασία με το NATO, τι και αν παρουσιαζόταν μεμονωμένα τα προηγούμενα χρόνια, από το 2022 έχει συλλογικό αντίκτυπο και μακροπρόθεσμα ορατά αποτελέσματα τόσο στα μικρότερα όσο και στα μεγαλύτερα κράτη μέλη.

Παρ' όλα αυτά όμως θα πρέπει να επισημανθεί ότι το NATO παραμένει το βασικότερο θεμέλιο της συλλογικής άμυνας, αφού είναι απαραίτητο για την ευρωατλαντική ασφάλεια. Αξιοσημείωτη παραμένει και η αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως εν μέρη ικανή ευρωπαϊκή

άμυνα η οποία μπορεί πλέον να συμβάλλει και να αφουγκράζεται τους κώδωνες κινδύνου που παροδικά παρουσιάζονται για την παγκόσμια ασφάλεια σε μια δια - λειτουργική ωστόσο σχέση με το NATO. (Joint declaration on EU – NATO, 2023) Ως εκ τούτου η αμοιβαία στρατηγική και εταιρική σχέση της ΕΕ και του NATO συμβάλλει στην ενδυνάμωση της ασφάλειας της Ευρώπης, διαδραματίζοντας αλληλοενισχυόμενους ρόλους όσον αφορά τη ρύθμιση της διεθνούς ασφάλειας στο βαθμό που είναι εφικτό. (Joint declaration on EU – NATO, 2023)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για να προστατεύει και να υπερασπιστεί τις αξίες της, θα πρέπει να αναλάβει στρατηγική δράση αυξάνοντας τις ικανότητές της, ενεργώντας αυτόνομα και επιδιώκοντας να γίνει ένα εκ των μελών στην κατηγορία των «μεγάλων δυνάμεων». Άλλωστε η κρίση στην Ουκρανία έσπασε νέα σύνορα και δημιούργησε δρόμους για ικανότερη μελλοντική δράση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αμυντικό έδαφος στα επόμενα χρόνια

Πριν την έναρξη του πολέμου ένα από τα μεγαλύτερα «παράπονα» του Πούτιν ήταν ότι το NATO προμήθευε στην Ουκρανία μεγάλο αριθμό όπλων, αν και οι ποσότητες αυτές ήταν μηδαμινές μπροστά στις ποσότητες όπλων που αποστέλλουν τώρα, κατά την διάρκεια του πολέμου για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρωσικής επιθετικότητας. (Rumer, 2023)

Ο Πούτιν κάποια στιγμή θα αποχωρήσει από το υπόβαθρο της πολιτικής και ο διάδοχος του, όποιος και αν είναι αυτός θα πρέπει να αντιμετωπίσει την κληρονομία της κυριαρχίας που θα αφήσει στη Ρωσία. Τι και αν ο πόλεμος θα έχει τελειώσει μέχρι τότε, η συμφιλίωση της Ρωσίας με την Ουκρανία θα φαντάζει απίθανο σενάριο μετά την τεράστια καταστροφή που θα αφήσει. (Rumer, 2023)

Μια εχθρική Ουκρανία η οποία θα είναι εδραιωμένη σε δυτικό στρατόπεδο, μετατρέπόμενη σε στρατιωτικοποιημένο φυλάκιο απέναντι στη Ρωσία, είναι σενάριο το οποίο κανένας Ρώσος ηγέτης δεν θα μπορεί να ανεχθεί. Μιας και η ανοχή θα είναι στοιχείο ελλιπές από την σχέση Ρωσίας – Ουκρανίας η τεταμένη γεωπολιτική αντιπαράθεση, η αντιπαράθεση μεταξύ της Ευρώπης και της Ρωσίας ή ακόμη και η συνέχεια ενός πολέμου θα είναι υπαρκτά σενάρια ανά πάσα στιγμή (Rumer, 2023), καθιστώντας την ανάγκη για ευρωπαϊκή αμυντική ικανότητα ακόμα πιο μεγάλη.

Ο Επικεφαλής του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κύπρο, Ανδρέας Κεττής σε συνέντευξη που παραχωρήθηκε για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, και μετά από

ερώτηση για το κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να καταστεί ικανός πάροχος ασφαλείας, μετά τις εξελίξεις της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022 είχε αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί ακόμη να καταστεί σε μεγάλο βαθμό ικανός πάροχος ασφάλειας και αυτό διότι συλλογικά και θεσμικά η ΕΕ δεν έχει οικοδομήσει ακόμη τέτοια πολιτική κοινής άμυνας η οποία θα της επιτρέψει να καθίσταται πάροχος ασφάλειας είτε για τα κράτη μέλη είτε για τους στρατηγικούς της εταίρους. Ικανοί παροχοί ασφάλειας παραμένουν ξεχωριστά τα κυρίαρχα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και σε συλλογικό επίπεδο η Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι και το 2021 απείχε από το NATO σε ό,τι αφορά την παροχή εγγυημένης ασφάλειας, καθιστώντας τη συνεργασία κοινής πορείας που σύναψαν τον Ιανουάριο του 2023 ακόμη πιο σημαντική και καθοριστική. Επιπλέον σε ερώτηση για το πώς βλέπει την ΕΕ τα επόμενα δυο χρόνια στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, ο Επικεφαλής του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κύπρο ανέφερε ότι τα επόμενα δυο χρόνια είναι βραχεία περίοδος όταν συζητάμε το ενδεχόμενο οικοδόμησης μιας πραγματικής κοινής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με τον ίδιο, χρειάζεται αρκετό χρόνο η διαδικασία αυτή μιας και κανένας δεν μπορεί να προβλέψει με σιγουριά σε αυτό το στάδιο κατά πόσο η ΕΕ θα μπορέσει να προχωρήσει σε μια πραγματική στρατηγική αυτονομία στο απώτερο μέλλον. (Βλ. Έντυπο Συγκατάθεσης σελ. 55)

Λόγω της παραμέλησης της αμυντικής ικανότητας τα προηγούμενα χρόνια, τα κράτη μέλη και η ίδια η ΕΕ προσπαθούν από το 2022 να δημιουργήσουν έδαφος για αναπλήρωση της μη επαρκούς ανταπόκρισης στον πόλεμο του Πούτιν. Η δημιουργία του εδάφους αυτού πιθανόν να προσπαθεί να χαραχθεί μέσω μηχανισμών και «εργαλείων», ωστόσο η σχέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO θα είναι η πιο καθοριστική για την εκ νέου δημιουργία κατάλληλα διαμορφωμένου ευρωπαϊκού αμυντικού εδάφους για τα επόμενα χρόνια.

Τροποποιήσεις αποφάσεων και παροχή θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού

Οι πιο κάτω αποφάσεις της ΚΕΠΠΑ βασίζονται στην Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στην εφαρμογή των πρωτοκόλλων της όπως διαμορφώνονται από τις τροποποιήσεις που επέρχονται με την υιοθέτηση της Συνθήκης της Λισαβόνας η οποία υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007. (Council Decision 2022/1285 of 21 July 2022 amending Decision, 2022/338)

Λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση της ΚΕΠΠΑ με αριθμό 2022/1285 του Συμβουλίου της ΕΕ, της 21ης Ιουλίου 2022 στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού για την Ειρήνη (EME),

σχετικά με την προμήθεια θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού στις ουκρανικές ένοπλες δυνάμεις, έχουν συμφωνηθεί συγκεκριμένα πλαίσια. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχοντας υπόψη το άρθρο 28, παράγραφος 1 της συνθήκης αλλά και λαμβάνοντας υπόψη την πρόταση του Υπατού Εκπρόσωπου της ΕΕ για θέματα ΚΕΠΠΑ, είχαν προταθεί οι ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές για την αμυντική ισχυροποίηση της ΕΕ. (Council Decision 2022/1285 of 21 July 2022 amending Decision, 2022/338)

Πρώτον προς όφελος της ΕΕ, στις 28 Φεβρουαρίου 2022 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε απόφαση με την οποία θεσπίστηκε μέτρο συνδρομής προς την Ουκρανία ύψους 450,000,000 ευρώ για την προμήθεια θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού στις ουκρανικές ένοπλες δυνάμεις. Δεύτερο, στις 23 Μαρτίου 2022 το Συμβούλιο της ΕΕ αύξησε το προ - αναφερόμενο ποσό, διπλασιάζοντας το και φτάνοντας έτσι τα 900,000,000 ευρώ. Ακολούθως, σε τρίτο στάδιο, στις 13 Απριλίου 2022 το ποσό αυξήθηκε φτάνοντας το 1,350,000,000 ευρώ και συνεχίζοντας την αύξηση μερικές εβδομάδες αργότερα, στις 23 Μαΐου 2022 φτάνοντας το ποσό των 1,840,000,000 ευρώ. (Council Decision 2022/1285 of 21 July 2022 amending Decision, 2022/338)

Επιπρόσθετα, λαμβάνοντας υπόψη την ένοπλη επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και αυξάνοντας το ποσό του παρεχόμενου θανατηφόρου εξοπλισμού κατά 490,000,000 ευρώ από το αρχικό στις 21 Ιουλίου 2022, η απόφαση της ΚΕΠΠΑ με αριθμό 2022/338 και συγκεκριμένα η παράγραφος 3, αντικαταστάθηκε από το εξής «Σύμφωνα με το άρθρο 29 της απόφασης ΚΕΠΠΑ 2021/509, ο διευθυντής μέτρων συνδρομής μπορεί από τώρα να ζητήσει την καταβολή συνεισφορών έως και 2,330,000,000 ευρώ», επισφραγίζοντας έτσι την δύναμη της ΕΕ και στον οικονομικό πλέον τομέα διασφαλίζοντας έμμεσα την αυξημένη αμυντική ικανότητα της. (Council Decision 2022/1285 of 21 July 2022 amending Decision, 2022/338)

Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, διασταυρώνεται και ένα από τα σημεία των αρχικών ερευνητικών υποθέσεων μιας και με τον τρόπο αυτό η ΕΕ αποδεικνύει ότι αποκτά επιπρόσθετες δυνατότητες καθιστώντας την από κανονιστική σε στρατιωτική - αμυντική δύναμη, ως συνέπεια κυρίως της παράνομης εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Ευρωπαϊκοί αμυντικοί μηχανισμοί – εργαλεία προς όφελος της Ουκρανίας

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν συνολικά τέσσερις μηχανισμοί – εργαλεία της ΕΕ, εκ των οποίων οι δυο ενεργοποιήθηκαν εκ νέου μετά την παράνομη εισβολή της Ρωσίας στα ουκρανικά εδάφη, στοχεύοντας στην άμεση ισχυροποίηση και αποτελεσματικότητα του

ευρωπαϊκού αμυντικού τομέα. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι πρώτον, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη και δεύτερον η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO. Επιπλέον, αναλύονται ακόμη δύο εντελώς νέοι σημαντικοί μηχανισμοί, η Στρατηγική Πυξίδα καθώς και ο EUMAM Ukraine, οι οποίοι δημιουργήθηκαν με στόχο την ολοκλήρωση των αμυντικών προσχεδίων που προυπήρχαν τα προηγούμενα χρόνια στα σκαριά της ΕΕ, για την επίτευξη και πραγματοποίηση των αποτελεσματικών αμυντικών δυνατοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη

Τέσσερις ημέρες μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, το Συμβούλιο της ΕΕ είχε αποφασίσει να θεσπίσει μέτρο παρεχόμενης βοήθειας προς τον ουκρανικό λαό δια μέσου της ενεργοποίησης μηχανισμών – εργαλείων. Ένας από αυτούς ήταν και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη (EME), ο οποίος είχε δημιουργηθεί τον Μάρτιο του 2021 στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, αν και έδρασε ενεργότερα μετά την παράνομη εισβολή της Ρωσίας στα ουκρανικά εδάφη.

Συγκεκριμένα, ο μηχανισμός έχει στόχο την ενίσχυση της διεθνούς ασφάλειας αλλά και την πρόληψη των συγκρούσεων με κάθε τρόπο. Ο EME στηρίζεται στην χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της ΕΕ για δράσεις με αμυντικές ή στρατιωτικές επιπτώσεις, αν και στην περίπτωση της Ουκρανίας, ο παρόν μηχανισμός εξέδωσε για πρώτη φορά πολλές αποφάσεις και έθεσε δισεκατομμύρια για τη στήριξη των ουκρανών μέσω θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού αλλά και εκατομμύρια για τη στήριξη τους μέσω μη θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού.

Χάρη στον απόηχο της ρωσικής εισβολής η ΕΕ «ύψωσε ανάστημα» αναβαθμίζοντας ένα μέτριο προ-υπάρχον πρόγραμμα χρηματοδότησης όπως ο EME. Μέσω του μηχανισμού αυτού η ΕΕ μπορεί να παρέχει πλέον δισεκατομμύρια σε μια τρίτη χώρα εκτός των πλαισίων της, επεκτείνοντας την αμυντική - στρατιωτική συμμετοχή της στην παράνομη ένοπλη σύγκρουση κατά της Ουκρανίας. (Chachko και Linos, 2022: 779) Συνεπώς, ο EME σηματοδοτεί μια νέα εποχή για το ρόλο της ΕΕ στη διεθνή σκηνή αφού είναι η πρώτη φορά ανά τα χρονικά που παρέχει συστηματικά θανατηφόρο στρατιωτικό – αμυντικό εξοπλισμό και όπλα σε μια χώρα.

Ένα χρόνο μετά τον πόλεμο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σημαντικό ρόλο και λόγο στην ενδυνάμωση του ουκρανικού στρατού μέσω της παρεχόμενης στρατιωτικής εκπαίδευσης αλλά και μέσω της ενεργοποίησης των μηχανισμών – εργαλείων της. Όπως έχει αναφέρει σε συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε για τους σκοπούς της παρούσας ερευνητικής μελέτης, ο

Ευρωβουλευτής και μέλος του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Λουκάς Φουρλάς, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη αναδεικνύεται σε ένα σημαντικό εργαλείο για την διαφύλαξη της περιφερειακής και διεθνούς ασφάλειας. Μετά από ερώτηση για το κατά πόσο στηρίζοντας την Ουκρανία η οποία δεν εντάσσεται στην ΕΕ, η ΕΕ μπορεί να θεωρηθεί διεθνής δρώντας λαμβάνοντας υπόψη την ενεργοποίηση του ΕΜΕ, ο Ευρωβουλευτής επισήμανε ότι η απρόκλητη επίθεση της Ρωσίας έναντι μιας ανεξάρτητης χώρας στην γειτονία της Ευρώπης βρίσκει τους πάντες ενωμένους, αν και με την εισβολή «χτυπήθηκε» η ειρήνη που επικρατούσε στην Ευρώπη για δεκαετίες. Στην ίδια ερώτηση, πρόσθεσε ότι την εποχή της διεθνούς ανασφάλειας, η κρίση στην Ουκρανία έκανε ξεκάθαρο ότι η ΕΕ πρέπει να έχει ενεργό ρόλο και ουσιαστική εμπλοκή στα διεθνής δρώμενα και ως εκ τούτου φαίνεται ότι η ενεργοποίηση αμυντικών εργαλείων - μηχανισμών είναι πολύ σημαντική. (Βλ. Έντυπο Συγκατάθεσης σελ. 54)

Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO

Η Ευρώπη είναι περικυκλωμένη από νέες απειλές, υβριδικές επιθέσεις, κυβερνοεπιθέσεις και άλλες προκλήσεις. Οι ενωσιακές δυνάμεις όπως για παράδειγμα η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO αποσκοπούν στην υποστήριξη των προτεραιοτήτων της ΕΕ για την αξιοποίηση ευκαιριών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας.

Η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO είχε δημιουργηθεί με σκοπό την αποτελεσματικότερη ευρωπαϊκή άμυνα και «μεσολαβεί» για την ενίσχυση της αμυντικής συνεργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, στόχος της συνεργασίας αυτής είναι η ενίσχυση στον τομέα της ασφάλειας, την ίδια στιγμή που διασφαλίζει και παρέχει στα κράτη μέλη που συμμετέχουν στο σχέδιο αυτό, τη δυνατότητα να αναπτύξουν από κοινού ικανότητες άμυνας και να ενισχύσουν την επιχειρησιακή ετοιμότητα τους. Στην PESCO συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός από τη Δανία, τη Μάλτα και τη Βρετανία. Όλα τα υπόλοιπα μέλη της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας θα πρέπει να αναπτύσσουν από κοινού δυνάμεις ταχείας δράσης, δημιουργώντας ενιαίους ευρωπαϊκούς αμυντικούς δεσμούς. (Pesco: EU countries sign off on plan for closer defence cooperation, 2017)

Συσχετίζοντας τις δυνατότητες και τον ρόλο του NATO και της PESCO, οι επικριτές υποστηρίζουν ότι η δομή της ευρωπαϊκής άμυνας πιθανόν να υποβιβάσει το NATO. Αν και ο Γενικός Γραμματέας του NATO, Γενς Στόλτενμπεργκ είχε υποδεχθεί θερμά τη δημιουργία της

PESCO, επενδύοντας σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη συνεργασία αυτή, η οποία θα συμβάλλει τόσο θετικά ως προς την Ευρώπη αλλά και ως προς το ίδιο το NATO. (Pesco: EU countries sign off on plan for closer defence cooperation, 2017)

Πέραν αυτών, όσο δύσκολη και αν φαίνεται η εξεύρεση της συναίνεσης σε θέματα άμυνας ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ, ιδίως σε διακυβερνητικούς τομείς, η ολοκλήρωση της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας δεν είναι κάτι που δεν μπορεί να επιτευχθεί.

Η ΕΕ στις 29 Απριλίου 2021 εξέδωσε τα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με τις διατάξεις για την ανάπτυξη της ΕΕ στους αμυντικούς τομείς. Συγκεκριμένα στο άρθρο 2 των συμπερασμάτων επισημαίνεται ότι θα σχεδιαστεί ανατρεπτική τεχνολογία για την άμυνα η οποία θα βασίζεται στην αναβαθμισμένη τεχνολογία της εποχής, αντικαθιστώντας τις υφιστάμενες και παλαιακές αμυντικές τεχνολογίες, ενώ στο άρθρο 3 γίνεται αναφορά για το Ταμείο Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο θα επενδύει στην συστηματική εισαγωγή νέων αμυντικών εξοπλισμών και τεχνολογιών. (Regulation 2021/697 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021)

Παραμένοντας στον αμυντικό τομέα η ήδη αναφερόμενη Συνθήκη της Λισαβόνας έχει εισαγάγει σημαντικές αλλαγές στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας μέσω της θέσπισης της ΚΠΑΑ, παρέχοντας όρους αμοιβαίας βοήθειας και ολοκλήρωσης του αμυντικού πλάνου υπό την κατεύθυνση ωστόσο της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας PESCO. (Jopp και Schubert, 2019:121) Η συνθήκη της Λισαβόνας έχει την δυνατότητα να επηρεάζει την πολιτική κατεύθυνση της Ευρώπης, καθιστώντας την ως μια ισχυρή αμυντική και στρατιωτική παράμετρο. Αν και σύμφωνα με τους Jopp και Schubert 2019, η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO δεν είχε χρησιμοποιηθεί για αρκετά χρόνια αφού τα κράτη μέλη ήταν απασχολημένα με άλλες κρίσεις ανά περιόδους, όπως για παράδειγμα η κρίση στην Ευρωζώνη η οποία οδήγησε και στην απώλεια του 25% της αμυντικής ικανότητας της ΕΕ. (Jopp και Schubert, 2019:121)

Ίσως τώρα να είναι η κατάλληλη περίοδος για να οικοδομηθεί ένας βιώσιμος αμυντικός ευρωπαϊκός πυλώνας προσανατολισμένος στην ευρωπαϊκή άμυνα, ο οποίος θα καθιστά την Ευρωπαϊκή Ένωση πιο ορατή στους Αμερικάνους. (Jopp και Schubert, 2019:138) Η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής στρατιωτικής προοπτικής χρόνο με το χρόνο σημειώνει σημαντική βελτίωση. Για αυτό έχουν συμβάλλει θετικά και η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO αλλά και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EU's Strategic Compass, 2022: 24) τα οποία στον πόλεμο της Ουκρανίας το 2022 ενεργοποιήθηκαν εκ νέου σηματοδοτώντας

μια νέα εποχή στον τομέα της ευρωπαϊκής άμυνας. Με τέτοιου είδους εργαλεία, ενισχύονται τόσο οι δυνατότητες της ΕΕ όσο και η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της, μιας και «εργαλεία» σαν και την PESCO έχουν τη δυνατότητα να χρησιμεύσουν ως ακρογωνιαίος λίθος στην άμυνα. (Development, delivery and determination, 2022)

Στρατηγική Πυξίδα

Ένας άλλος σημαντικός μηχανισμός της ΕΕ ο οποίος θα επιδιώξει να διαμορφώσει ισχυρότερη ευρωπαϊκή αμυντική ικανότητα μέχρι το 2030 είναι η Στρατηγική Πυξίδα. Η Στρατηγική Πυξίδα αποτελεί ένα αμυντικό πλάνο το οποίο συνδυάζει τις δυνατότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις δυνατότητες των κρατών μελών της, με στόχο την άμεση ανταπόκριση στις επικείμενες κρίσεις, εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Clapp, 2022:3) Σε μια περίοδο παγκοσμίως αυξανόμενων απειλών για την ασφάλεια των κρατών, η Στρατηγική Πυξίδα η οποία αποσκοπεί στην άμυνα και την ασφάλεια ενισχύει με κάθε τρόπο την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δρα στις σημαντικές κρίσεις των δεκαετιών. (The EU - what it is and what it does, 2022)

Το Συμβούλιο της ΕΕ ενέκρινε επισήμως στις 21 Μαρτίου 2022, ένα μήνα μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, τη Στρατηγική Πυξίδα λόγω της διαπίστωσης του έμμεσου πολέμου και στην Ευρώπη. (A strategic compass, 2022) Η Πυξίδα παρέχει στην ΕΕ ένα φιλόδοξο σχέδιο δράσης για μια ισχυρότερη πολιτική άμυνας μέχρι και το 2030.

Η ΕΕ πλέον είναι «αναγκασμένη» να ενεργήσει διαφορετικά, λαμβάνοντας υπόψη το εχθρικό περιβάλλον το οποίο διαμορφώνεται ανά το παγκόσμιο, αυξάνοντας έτσι τον εξοπλισμό στον αμυντικό τομέα και επενδύοντας πολλά σε αυτόν. Άλλωστε ο στόχος της ευρωπαϊκής στρατηγικής πυξίδας είναι να καταστεί ικανότερος και ταυτόχρονα ισχυρότερος πάροχος ασφάλειας για ολόκληρη την Ευρώπη. (A strategic compass, 2022) Τέλος, η Στρατηγική Πυξίδα έχει ως στόχο την ενίσχυση της αυτοάμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της συνεργασίας με τους εταίρους, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις αξίες και τα συμφέροντα της. (A strategic compass, 2022) Η Στρατηγική Πυξίδα χτίζεται στην νομική, διοικητική και επιχειρησιακή δράση, βασιζόμενη σε νέα ή και προυπάρχοντα εργαλεία, αν και η ρύθμιση αυτή σύμφωνα με τους Blockmans, Macchiarini και Paikin καθιστά την ΕΕ ευκολότερα ως περιφερειακή δύναμη και δυσκολότερα ως παγκόσμια. (Blockmans κ.α., 2022: 2-3)

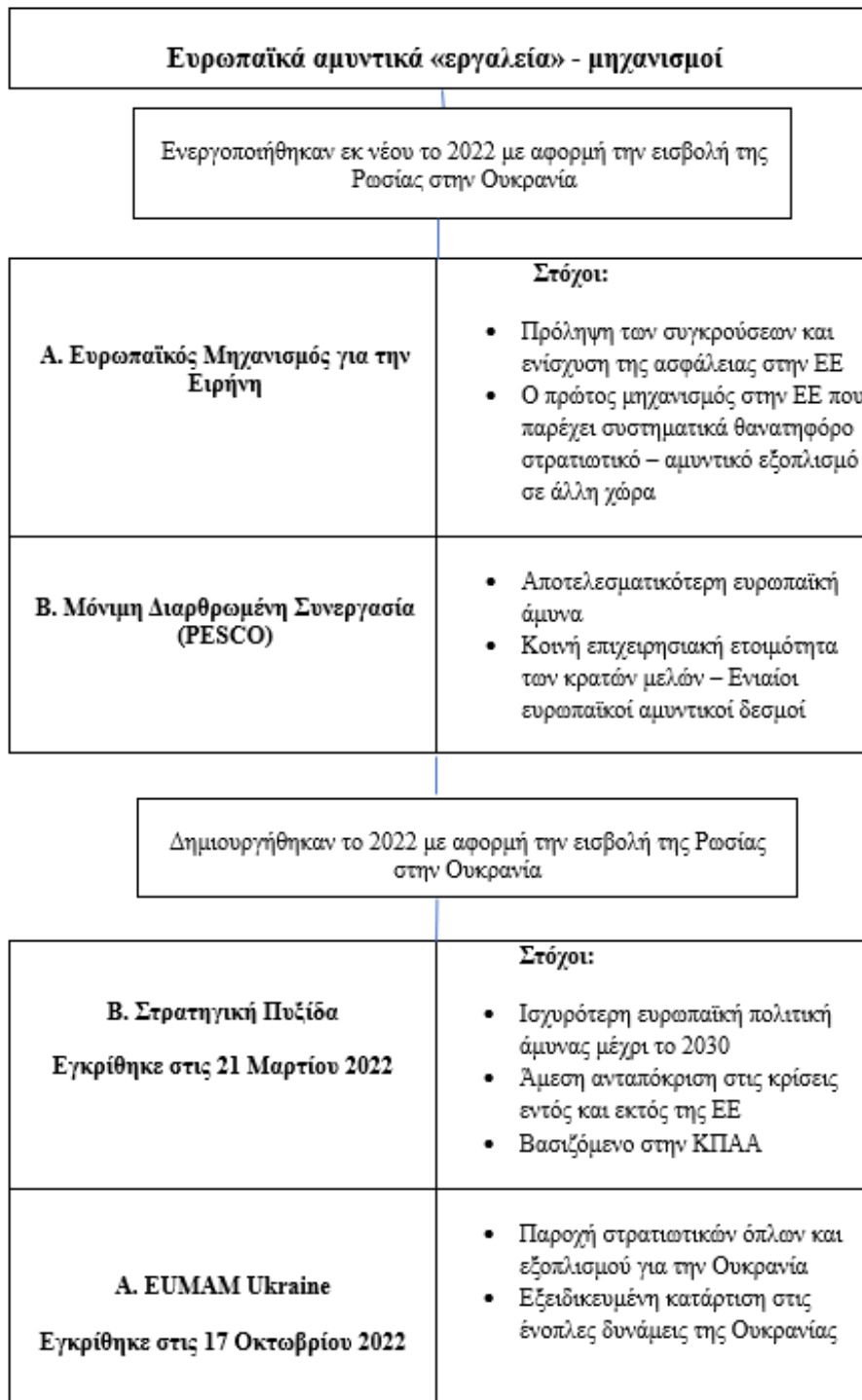
Μια ικανότερη Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της άμυνας θα συμβάλει θετικά καταφέροντας να λειτουργήσει συμπληρωματικά ως προς το NATO, το οποίο μέχρι το 2021 θεωρείτο το μοναδικό θεμέλιο παρεχόμενης άμυνας. Όπως έχει τονίσει και ο Josep Borrell, η Στρατηγική Πυξίδα θα οδηγήσει στην δράση. Η πυξίδα αυτή θα καθορίσει μια φιλόδοξη μελλοντική πορεία για την πολιτική της ΕΕ στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας για την επόμενη κυρίως δεκαετία, την ίδια στιγμή που θα βοηθήσει να παρθούν αποφάσεις και να διαμοιραστούν ευθύνες εκ μέρους της στον τομέα της ασφάλειας. Άλλωστε «εάν όχι τώρα, τότε πότε» όπως έχει πει και ο Υπατος Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (A strategic compass, 2022)

EUMAM Ukraine

Με αφορμή την ατελείωτη καταστροφή στα ουκρανικά εδάφη το 2022, στις 17 Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε απόφαση για τη σύσταση της πρώτης ευρωπαϊκής στρατιωτικής αποστολής ονομαζόμενη EU Military Assistance Mission in Ukraine (EUMAM Ukraine, 2023) με διάρκεια δυο ετών. Η αποστολή έχει στόχο να παραχωρήσει ατομική και εξειδικευμένη κατάρτιση στις ένοπλες δυνάμεις της Ουκρανίας. (Ukraine: Eu Launches Military Assistance Mission, 2022). Η Στρατιωτική Αποστολή EUMAM, χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ειρήνης και έχει ως επιπλέον στόχο την αγορά στρατιωτικών όπλων και εξοπλισμού για την Ουκρανία (Euronews, 2023), διασφαλίζοντας την ασφάλεια του ουκρανικού λαού μέσω ενός πακέτου το οποίο θα φτάνει αρχικά τα 106 εκατομμύρια ευρώ. (Koukakis, 2022)

Επιπρόσθετα, το πρόγραμμα EUMAM Ukraine στοχεύει στον συντονισμό των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνονται σε διμερές επίπεδο από τα κράτη μέλη και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς ως προς την άμεση υποστήριξη της Ουκρανίας, μέσω στρατιωτικών παροχών. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει και εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο έδαφος της ΕΕ για περίπου 15.000 στρατιωτικούς των ουκρανικών ένοπλων δυνάμεων, συνοδευόμενη από την παροχή στρατιωτικού εξοπλισμού για δύο χρόνια σε αρχικό στάδιο (Koukakis, 2022:8) επιβεβαιώνοντας έτσι για άλλη μια φορά τη στρατιωτική υπόσταση και την αμυντική επιθυμία της ΕΕ.

Συνοπτικά, έχουν τεθεί σε λειτουργία τα ακόλουθα «εργαλεία»:

Σύμφωνα με τον πιο πάνω πίνακα και όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω, ο Ύπατος Εκπρόσωπος της ΕΕ Josep Borrell σε ομιλία του στις Βρυξέλλες είχε τονίσει ότι οι Ευρωπαίοι πρέπει να μάθουν «να μιλούν τη γλώσσα της εξουσίας» και οι μηχανισμοί είναι ένας από τους

τρόπους για να δείξουν τις δυνατότητες που έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση. (Speech by High Representative Josep Borrel, 2022)

Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής άμυνας μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία (Μάρτιος 2022 – Φεβρουάριος 2023)

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν ανά χρονική σειρά οι δεκάδες συσκέψεις και οι συναντήσεις των αρμόδιων μελών της ΕΕ, από τον Μάρτιο του 2022 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2023. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά οι αποφάσεις, οι ενέργειες και οι διαπιστώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω των αρμόδιων οργάνων και μελών της για τα ζητήματα άμυνας. Αποφάσεις, διαπιστώσεις και ενέργειες ιδιαίτερα σημαντικές, ιδίως την περίοδο 2022 – 2023, αφού η ειρήνη που επικρατούσε για χρόνια στην ΕΕ «χτυπήθηκε» σημαντικά, κατατάσσοντας την αμυντική – στρατιωτική ικανότητα και επιθυμία σε κύρια προτεραιότητα.

Ως επακόλουθο της άμεσης κινητοποίησής της, η Ευρωπαϊκή Ένωση πλέον μπορεί να καταταχθεί με υψηλότερο ποσοστό στην κατηγορία των αμυντικών δυνάμεων, μέσω των αυξανόμενων πόρων που διαθέτει αλλά και μέσω των προσαρμοσμένων εργαλείων πολιτικής που επανενεργοποιεί ή δημιουργεί από τον Φεβρουάριο του 2022. Λόγω της άμεσης αυτής κινητοποίησης αλλά και χάρη στην αυξημένη οικονομική, αμυντική και στρατιωτική επένδυση που παρατηρείται τον τελευταίο ένα χρόνο στα ευρωπαϊκά εδάφη, η Ευρωπαϊκή Ένωση πιθανόν να μπορεί να διασφαλίσει πλήρως τον τίτλο του ικανού παρόχου ασφάλειας το επόμενο διάστημα.

Με τα μέτρα που έχει πάρει όλο αυτό το διάστημα η Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται να βρίσκεται καθημερινά όλο και πιο κοντά στον στόχο της, να καταστεί δηλαδή σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητη ισχυρή δύναμη εάν χρειαστεί. Συγκεκριμένα στις 10 - 11 Μαρτίου 2022 με καθοδηγητή την Συνθήκη των Βερσαλλιών όλοι οι ηγέτες της ΕΕ συμφώνησαν ότι πρέπει να αυξηθούν οι αμυντικές ικανότητες της, ενεργώντας αυτόνομα και ενισχύοντας ωστόσο τη συνεργασία της με το NATO ως προς τις αμυντικές της δαπάνες. Επίσης επισημάνθηκε ότι θα πρέπει να αυξηθεί και η διάθεση για συνεργατική άμυνα επενδύοντας στην τεχνολογία και την ασφάλεια, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα της έναντι των πολλαπλών απειλών αλλά και

συνεχίζοντας τη στήριξη σε όσους την χρειάζονται μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού για την Ειρήνη αλλά και μέσω της Στρατηγικής Πυξίδας. (Clapp, 2022:2)

Σύμφωνα με τους Antezza, Arianna κ.α. 2022, λαμβάνοντας υπόψη τη γραφική παράσταση 1, συνολικά η ΕΕ μέχρι τον Μάρτιο του 2022 είχε παραχωρήσει 13 δισεκατομμύρια ευρώ στις διμερείς σχέσεις που αφορούσαν τις ανθρωπιστικές, τις στρατιωτικές και τις οικονομικές διευκολύνσεις της Ουκρανίας. (Antezza κ.α., 2022) Μέσα από την συγκεκριμένη γραφική παράσταση φαίνεται ότι οι αναλήψεις της ΕΕ για την υποστήριξη της Ουκρανίας ανέρχονταν συνολικά στο 1,400,000,000 ευρώ. (Antezza κ.α., 2022:12)

Ως επακόλουθο της ενισχυμένης προσπάθειας για παροχή ικανοποιητικής στρατιωτικής βοήθειας και αναλύοντας το γράφημα με τίτλο «Top 10 military aid providers to Ukraine», παρατηρούμε ότι πολλές από τις χώρες που είναι ενταγμένες στην Ευρωπαϊκή Ένωση προθυμοποιούνται και παρέχουν στρατιωτική βοήθεια στην Ουκρανία από τον Φεβρουάριο του 2022 μέχρι και τον Μάρτιο του 2022. Ανάμεσα στις 10 κυβερνήσεις που είχαν παραχωρήσει στρατιωτική βοήθεια είναι οι ΗΠΑ, η Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Σουηδία, η Γερμανία, ο Καναδάς, η Τσεχία, η Πολωνία και η Σλοβακία (Antezza κ.α., 2022:14), επισημαίνοντας και σε αυτή την περίπτωση ότι η ΕΕ μπορεί να θεωρηθεί πέραν από κανονιστική δύναμη και στρατιωτική.

Άλλωστε, όπως έχει αναφερθεί και στη βιβλιογραφική ανασκόπηση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από το 2013 σε συνεδρία με όλα τα συμπεριλαμβανόμενα κράτη μέλη της, επισφράγισε δεσμευτική και από κοινού συμφωνία προσπάθειας, στοχεύοντας σε μια αποτελεσματική πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω του καθορισμού τριών βασικών αξόνων οι οποίοι εφαρμόζονται στο μέγιστο την περίοδο της παράνομης εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Τότε είχε συμφωνηθεί η αύξηση της αποτελεσματικότητας των ενεργειών της ΕΕ σχετικά με τη διαχείριση των κρίσεων ενισχύοντας τα στρατιωτικά και αμυντικά μέσα. Είχε συμφωνηθεί από κοινού προσπάθεια των κρατών μελών για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών στρατιωτικών δυνατοτήτων, την ίδια στιγμή που επισημάνθηκε και η αξία της ενίσχυσης της αμυντικής βιομηχανίας προκειμένου η ΕΕ να μπορέσει να καταστεί βιώσιμη και ανταγωνιστική εξασφαλίζοντας στρατηγική αυτονομία. Όπως φαίνεται και σε αυτήν, αλλά και στις επόμενες πρόσφατες αποφάσεις που έχουν παρθεί, η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των αρμόδιων μελών και των στόχων που θέτει, αποδεικνύει ότι βρίσκεται πολύ κοντά στην ολοκληρωτική υλοποίηση των τριών αυτών αξόνων που είχαν τεθεί ως βασικός στόχος το 2013, καθιστώντας την ως αυτόνομη δύναμη.

Πέραν αυτών, ακόμη ένα παράδειγμα από το οποίο διαφαίνεται η αμυντική επιθυμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων για την άμυνα στην ΕΕ το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 21 Μαρτίου 2022. Λαμβάνοντας υπόψη το Συμβούλιο μπορούμε να εντοπίσουμε την υποστήριξη των Υπουργών προς την Ουκρανία, αφού συμφώνησαν στον περιορισμό και την μελλοντική απομάκρυνση της Ρωσίας σε διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο της παρούσας σύσκεψης οι Υπουργοί κατέληξαν μεταξύ άλλων σε πολιτική συμφωνία παρέχοντας επιπλέον 500 εκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του ΕΜΕ, με τον Josep Borrell να επισημαίνει ότι «στην Ουκρανία διαπράττεται μαζικό έγκλημα πολέμου από τις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις κατά του ουκρανικού λαού, και αυτό δεν μπορεί να μείνει αναπάντητο» (Foreign Affairs Council, 2022), αναδεικνύοντας για άλλη μια φορά την μάχη που δίνει η ΕΕ για να διασφαλίσει τον τίτλο του ικανού παρόχου ασφαλείας.

Στο συμβούλιο όλοι οι παρευρισκόμενοι Υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας, ενέκριναν και τη Στρατηγική Πυξίδα ως ένα φιλόδοξο πλάνο δράσης για την ενίσχυση της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. «Η αντίδραση μας στον πόλεμο απέδειξε ότι η ΕΕ μπορεί να ενεργήσει σταθερά και με ταχύτητα. Αυτό επιβεβαιώνεται και μέσω της έγκρισης της Πυξίδας», ανέφερε στο παρόν συμβούλιο ο Josep Borrell, μιας και η Πυξίδα αναδεικνύει τη σημασία του NATO και της ΕΕ στην συλλογική άμυνα. (Foreign Affairs Council and Foreign Affairs Council Defence, 2022) Αναλυτικότερα, η δημιουργία της Στρατηγικής Πυξίδας καθιστά την Ευρωπαϊκή Ένωση έναν ισχυρό παράγοντα, θεωρώντας την ικανότερη να «διαλύσει» τους κινδύνους κάθε στρατιωτικής συρρίκνωσης μέσω της ικανής αμυντικής αυτονομίας της. (Blockmans κ.α., 2022:1) Άλλωστε η ολοκλήρωση της αμυντικής - στρατιωτικής αυτονομίας αποτελεί τη βασική μέριμνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2022 μέχρι και το 2023.

Περαιτέρω στήριξη στην Ουκρανία και ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής άμυνας

Οι συνεδριάσεις για αποτελεσματικότερη άμυνα στην ΕΕ δεν σταματάνε εδώ. Μετά το Συμβούλιο της 21^{ης} Μαρτίου, το Συμβούλιο στις 17 Μαΐου 2022 αποσκοπούσε στη διαμόρφωση του τρόπου με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να προσαρμόζει πλέον τα εργαλεία και τους μηχανισμούς της ΚΠΑΑ, έτσι ώστε να καθίστανται αποτελεσματικότερα στη διεθνή σκηνή. Η συζήτηση αυτή ανέδειξε την ανάγκη της ΕΕ και των κρατών μελών της για μεγαλύτερη ευελιξία κατά την ανταπόκριση της στις κρίσιμες ανάγκες των εταίρων της και όχι μόνο. (Foreign Affairs Council, 2022) Η άμεση ανταπόκριση στον αμυντικό τομέα στην περίπτωση του πολέμου της Ρωσίας το 2022 φαίνεται και μέσω του γραφήματος «Country

ranking in billion Euros: total commitments to Ukraine and type of aid». Μεταξύ των κρατών μελών που συνέβαλαν σημαντικά στην αύξηση και την προμήθεια του στρατιωτικού και αμυντικού εξοπλισμού για την Ουκρανία, ενισχύοντας την συνολική προσπάθεια της ΕΕ είναι η Γερμανία, η Ιταλία, η Σουηδία, η Τσεχία και η Εσθονία, υποστηρίζοντας με τον τρόπο αυτό το αμυντικό όραμα της ΕΕ. (Antezza κ.α., 2022:13) Πέρα από αυτά, στο συγκεκριμένο Συμβούλιο τέθηκε υπό συζήτηση και η στήριξη της ΕΕ στο πεδίο μάχης της Ουκρανίας, ανακοινώνοντας επιπλέον βοηθητική δόση στο πλαίσιο του ΕΜΕ. Πλέον η συνολική στρατιωτική στήριξη της ΕΕ μέχρι και την 17^η Μαΐου 2022, μετά από απόφαση, είχε ανέλθει στα 2 δισεκατομμύρια ευρώ από την ημέρα έναρξης του πολέμου. Λαμβάνοντας υπόψη την άμεση αυτή ρύθμιση αποδεικνύεται για άλλη μια φορά ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία σηματοδοτεί έναν από τους σημαντικότερους «μοχλούς» αλλαγής για το ευρωπαϊκό περιβάλλον ασφάλειας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δε σταμάτησε ποτέ να προσπαθεί βρισκόμενη στο πλευρό της Ουκρανίας από την έναρξη της παράνομης εισβολής, και ακόμη ένα σημείο στο οποίο διαφαίνεται η έμπρακτη στήριξη της είναι μέσω της έκτακτης συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 30 – 31 Μαΐου 2022. Αναλυτικότερα, μέρος των κυριότερων αποφάσεων της έκτακτης συνόδου ήταν και η προσπάθεια που συμφωνήθηκε να γίνει μέσω παράκλησης των ηγετών της ΕΕ προς τη Ρωσία, με στόχο να σταματήσει τις συνεχιζόμενες επιθέσεις κατά των ουκρανών, αποσύροντας ολόκληρο τον στρατιωτικό εξοπλισμό από την επικράτεια της (Special meeting of the European council, 2022) αν και αυτό μοιάζει κάπως απίθανο με πρόεδρο τον Πούτιν. Οι αξίες της Ρωσίας είναι πλέον δια μέτρου αντίθετες από τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναγκάζοντας την να γράψει ξανά την αμυντική πολιτική της με νέους όρους. Επιπρόσθετα, στην έκτακτη αυτή σύνοδο, πέραν από την πολιτική και οικονομική στήριξη που διασφαλίστηκε για άλλη μια φορά, συζητήθηκε εκ νέου και η στρατιωτική - αμυντική στήριξη προς την Ουκρανία, υπογραμμίζοντας ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα παραμένει στο πλευρό της για όσο χρειαστεί, διασφαλίζοντας και την άμυνα αλλά και τον στρατιωτικό εξοπλισμό που θα διαθέτει. (Special meeting of the European council, 2022) Βασιζόμενοι στις αρχές τόσο της ασφάλειας όσο και της άμυνας, οι ευρωπαίοι ηγέτες επισήμαναν στις 30 – 31 Μαΐου του 2022 για άλλη μια φορά τη σημαντικότητα της εφαρμογής της ήδη αναφερόμενης Στρατηγικής Πυξίδας, και υπογραμμίζοντας για άλλη μια φορά τη σημαντικότητα της συνεργασίας της ΕΕ με το NATO. Ως αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής, μια ισχυρότερη και ικανότερη Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της άμυνας θα συμβάλλει θετικά στην παγκόσμια και

διατλαντική ασφάλεια, λειτουργώντας συμπληρωματικά ως προς το NATO. (Special meeting of the European council, 2022)

Οι ηγέτες της ΕΕ λόγω της κρισιμότητας του πολέμου μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας, εξέτασαν μεταξύ άλλων και τα κενά στον τομέα της άμυνας τα οποία επισημάνθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον Josep Borrell σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας. Βασιζόμενοι στην μέχρι πρωτίστως «απουσία» της ΕΕ από τον αμυντικό τομέα, τόνισαν την άμεση ανάγκη για συντονισμό της περαιτέρω συνεργασίας, των κοινών προμηθειών στρατιωτικού εξοπλισμού καθώς και την αναπλήρωση των αποθεμάτων που αποστέλλονται ήδη προς την Ουκρανία, αποδεικνύοντας και σε αυτή την περίπτωση την αμυντική αφύπνιση της (Special meeting of the European council, 2022) και επαληθεύοντας τις ερευνητικές υποθέσεις της μελέτης. Η κρίση στην Ουκρανία λόγω του πολέμου, έσπασε νέα ασύνορα και δημιούργησε νέους δρόμους για ικανότερη ευρωπαϊκή μελλοντική δράση σε συνεργασία με το NATO.

Αύξηση ευρωπαϊκών ικανοτήτων και μακροπρόθεσμη αμυντική στήριξη στην Ουκρανία

Η αναζήτηση της αμυντικής αυτονομίας όπως δείχνουν και τα στοιχεία της μελέτης αποτελεί τη βασική μέριμνα της ΕΕ από τον Φεβρουάριο του 2022. Τρεις μήνες μετά τις αποφάσεις των ηγετών της ΕΕ στις 10 - 11 Μαρτίου 2022 ως προς την αύξηση των ικανοτήτων της ενεργώντας αυτόνομα στους αμυντικούς τομείς, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 23 - 24 Ιουνίου 2022 επισήμανε τις στρατηγικές σχέσεις που θα επιδιώξουν οι ηγέτες σε σύντομο χρονικό διάστημα έτσι ώστε η ΕΕ και τα κράτη μέλη της να καταφέρουν να υπερασπιστούν πλήρως τον ουκρανικό λαό. (European Council Meeting, 2022:1). Ως αποτέλεσμα αυτού, στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 23 - 24 Ιουνίου 2022, καταδικάστηκαν για ακόμη μια φορά οι ασταμάτητες επιθέσεις της Ρωσίας κατά των αμάχων, δίνοντας για το λόγο αυτό υπόσχεση συστηματικά αυξανόμενης και αποτελεσματικής στρατιωτικής υποστήριξης (European Council Meeting, 2022:2), υπόσχεση η οποία φαίνεται να τηρείται στο μέγιστο.

Ωστόσο, ένα μήνα μετά την υπόσχεση που έδωσε η Ευρωπαϊκή Ένωση στον ουκρανικό λαό, για συστηματικά αυξανόμενη και αποτελεσματική στρατιωτική υποστήριξη στη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 23-24 Ιουνίου 2022, δεν περνάει απαρατήρητη και η αύξηση του ΕΜΕ τον Ιούλιο του 2022. Η αύξηση είχε φτάσει τα 2,5 δισεκατομμύρια ευρώ

καθιστώντας τον ρόλο της ΕΕ ισχυρότερο στη διεθνή σκηνή (European Peace Facility, 2022) ,και επισφραγίζοντας με τον τρόπο αυτό την στρατιωτική - αμυντική δύναμη που «χτίζει» συστηματικά. Αναλυτικότερα, στις 22 Ιουλίου το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε δυο νέα μέτρα οικονομικής βοήθειας στο πλαίσιο του ΕΜΕ διασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα των ουκρανικών ένοπλων δυνάμεων. Άλλωστε, την ίδια μέρα ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Josep Borrell, είχε επισημάνει ότι «η Ουκρανία χρειάζεται περισσότερα όπλα και θα της τα παράσχουμε». (European Peace Facility, 2022) Συνεπώς, παρουσιάζεται για άλλη μια φορά ότι η στρατιωτική βοήθεια που αναζητά η Ουκρανία «απαίτησε» την εκ νέου ενεργοποίηση ή δημιουργία των ευρωπαϊκών μηχανισμών που παρουσιάζονται στην παρούσα μελέτη.

Πέραν όλων αυτών των ενεργειών, η στήριξη της ΕΕ προς την Ουκρανία συνεχίζει να είναι αδιάκοπη. Αυτό παρουσιάζεται και μέσω της ανάρτησης της επίσημης ιστοσελίδας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου όπου στις 17 Οκτωβρίου 2022 είχαν εγκριθεί επιπρόσθετα μέτρα συνδρομής στο πλαίσιο του ΕΜΕ με στόχο την περαιτέρω αμυντική στήριξη της Ουκρανίας. (Ukraine: Council agrees on further support under the European Peace Facility, 2022) Χάρη στα νέα μέτρα της 17^{ης} Οκτωβρίου, το είδος του εξοπλισμού που είχε συμφωνηθεί με το νέο πακέτο μέτρων, φαίνεται να ανταποκρίνεται στις άμεσες προτεραιότητες της Ουκρανικής κυβέρνησης. Αναλυτικότερα, τα μέτρα συνδρομής περιλάμβαναν 490 εκατομμύρια ευρώ για την παροχή θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού και 10 εκατομμύρια ευρώ για την παροχή εξοπλισμού ατομικής προστασίας. (European Council, Ukraine: Council agrees on further support under the European Peace Facility) Όπως ανέφερε και σε αυτήν την περίπτωση ο Ύπατος Εκπρόσωπος για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής, «η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει να στηρίζει την Ουκρανία για όσο διάστημα χρειαστεί» (Ukraine: Council agrees on further support under the European Peace Facility, 2022), αν και πολλοί είναι αυτοί που αμφισβητούν τις δυνατότητες και το εκ νέου όραμα της.

Η συμφωνία του Συμβουλίου της 17^{ης} Οκτωβρίου για την παροχή αυξημένης αμυντικής στήριξης στο πλαίσιο του ΕΜΕ, θα ερχόταν σε αντίθεση με την ανάρτηση της ιστοσελίδας «Euractiv» σχετικά με τις προσδοκίες της ΕΕ, εάν και εφόσον η συμφωνία για παροχή βοήθειας προηγείτο της ανάρτησης «Euractiv». Η «Euractiv» τρεις ημέρες πριν δημοσιευθεί η συμφωνία της 17^{ης} Οκτωβρίου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, δημοσίευσε άρθρο με τίτλο «EU arms fund faces reimbursement issues amid increased Ukrainian needs» συμπεριλαμβάνοντας αμέτρητα ερωτήματα για το μέλλον και την ικανότητα διαβίωσης της ΕΕ μέσω ενός τόσο μεγάλου κοστολογούμενου ταμείου που αποσκοπεί στην άμυνα και στις συστηματικές

στρατιωτικές δαπάνες. (Brzozowski, 2022) Το άρθρο τόνιζε τα προβλήματα αποζημίωσης που θα αντιμετώπιζε στο μέλλον το ταμείο όπλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εν μέσω των αυξημένων ουκρανικών αναγκών, διχάζοντας τις απόψεις για την δυνατότητα της ως προς την παροχή βοήθειας και για επόμενα χρόνια με τον ίδιο ρυθμό. (Brzozowski, 2022) Δημοσίευση η οποία φαίνεται να μην ευσταθεί αφού η απόφαση της 17^{ης} Οκτωβρίου 2022 παρουσιάζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να ανταπεξέλθει με σημαντικές οικονομικές αυξήσεις στον αμυντικό τομέα.

Η ΕΕ «εγκαινιάζει» αποστολή στρατιωτικής συνδρομής και το 2023

Ως αποτέλεσμα της αμυντικής αφύπνιση της ΕΕ και λαμβάνοντας υπόψη την σύσκεψη της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους Αρχηγούς Άμυνας στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2022, διαφαίνεται πλέον η ξεκάθαρη η ευρωπαϊκή επιθυμία επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής Πυξίδας, με τους αρχηγούς να δεσμεύονται στρατιωτική ισχύ. (European Union Military Committee, 2022) Αν και οι Αρχηγοί Άμυνας επισήμαναν ότι η στρατιωτική ισχύ, ιδίως στην περίπτωση του πολέμου της Ρωσίας το 2022 μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα μέσω της συστηματικής συνεργασίας με το NATO, (European Union Military Committee, 2022) τοποθέτηση η οποία διαβεβαιώνει τον απαραίτητο και συμπληρωματικό ρόλο του NATO στη μετεξέλιξη και τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας. Εξίσου άλλωστε και η συμφωνία των αρχηγών για συνέχιση και ισχυροποίηση των επιχειρήσεων της ΚΠΑΑ, με διαρκή προσαρμογή και τακτική αναθεώρηση των αποστολών και των μηχανισμών – εργαλείων της. Όπως λέχθηκε και στην παρούσα σύσκεψη «οι μελλοντικές αποστολές και επιχειρήσεις θα πρέπει να εξυπηρετούν τα στρατηγικά συμφέροντα αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία της ΚΠΑΑ», και επισημαίνοντας συγκεκριμένα ότι η στρατιωτική συνδρομή EUMAM Ukraine η οποία έχει ήδη αναφερθεί και βασίζεται τόσο στην παροχή όπλων και εξοπλισμού για την Ουκρανία όσο και στην εξειδικευμένη κατάρτιση της στις ένοπλες δυνάμεις μέσω της ευρωπαϊκής βοήθειας, αποτελεί σημείο σταθμό της απόδειξης των ικανοτήτων της ΕΕ στους στρατιωτικούς – αμυντικούς τομείς. (European Union Military Committee, 2022)

Η ΕΕ από το 2022 είχε δεσμευτεί για τον συντονισμό και την αύξηση των στρατιωτικών και αμυντικών προτεραιοτήτων μέσω κυρίως της αποτελεσματικότερης εξωτερικής της δράσης. Ως συνέπεια της δέσμευσης, στις 15 Νοεμβρίου 2022, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο «εγκαινίασε» την αποστολή που είχε συσταθεί επίσημα στις 17 Οκτωβρίου 2022 για τη στρατιωτική

συνδρομή της ΕΕ με σκοπό τη στήριξη της Ουκρανίας, μέσω του προγράμματος EUMAM Ukraine. Τον Οκτώβριο του 2022 η ΕΕ ενέκρινε μέτρο συνδρομής στο πλαίσιο του ΕΜΕ αξίας 16 εκατομμυρίων ευρώ για την επιπλέον στήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων των ουκρανικών ένοπλων δυνάμεων. Η συνδρομή αυτή δημιούργησε την αποστολή EUMAM Ukraine η οποία βασίζεται στην παροχή θανατηφόρου στρατιωτικού εξοπλισμού αλλά και στην συντήρηση ή επισκευή του εξοπλισμού αυτού, εκτοξεύοντας έτσι τις συνεισφορές του ΕΜΕ στα 3,1 δισεκατομμύρια ευρώ. (Ukraine: Eu Launches Military Assistance Mission, 2022) Η ουσιαστική και άμεση δράση της ΕΕ στα θέματα άμυνας προδιαγράφει ένα νέο μοντέλο της διεθνούς εμπλοκής της, επισφραγίζοντας μέσω των μηχανισμών – εργαλείων της την αμυντική αποτελεσματικότητα τόσο για την ίδια όσο και για τους εταίρους της ή μη ... διασφαλίζοντας επομένως και για τον λόγο αυτό τον τίτλο του ικανού παρόχου ασφάλειας.

Η βοήθεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεχίστηκε και το 2023 με αμειωτους ρυθμούς και όπως φαίνεται από τις μέχρι τώρα ενδείξεις, θα συνεχιστεί για όσο διάστημα χρειαστεί. Λαμβάνοντας υπόψη το διαμορφωμένο παγκόσμιο αμυντικό περιβάλλον, η ΕΕ πλέον είναι αναγκασμένη να ενεργήσει διαφορετικά αυξάνοντας τον αμυντικό – στρατιωτικό εξοπλισμό μέσω των απαραίτητων μηχανισμών και συμφωνιών.

Τον πρώτο κιάλας μήνα του 2023 στη Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών, είχε ανακοινωθεί επιπρόσθετη αύξηση της στρατιωτικής στήριξης προς την Ουκρανία παραχωρώντας επιπλέον 3,6 δισεκατομμύρια ευρώ στον αμυντικό τομέα (Euronews, 2023) και υπογραμμίζοντας για άλλη μια φορά την αμυντική και στρατιωτική υπόσταση της ΕΕ κατά το διάστημα Μάρτιος 2022 - Φεβρουάριος 2023. Λόγω της συστηματικά αυξανόμενης ευρωπαϊκής βοήθειας, μακροπρόθεσμα πιθανόν να ενδυναμωθούν σε τέτοιο βαθμό οι δομές της Ουκρανίας, επιτυγχάνοντας απόλυτη προστασία και εξ αέρος αλλά και επί εδαφών στον ίδιο βαθμό.

Ένα περίπου μήνα μετά την Σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών, στις 2 Φεβρουαρίου 2023, και μια μέρα πριν την Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ με την Ουκρανία στο Κίεβο, ο Γάλλος Υπουργός Άμυνας επισήμανε σε συνέντευξή του στην εφημερίδα «Le Figaro» ότι η Ουκρανία χρειάζεται αποτελεσματική και διαρκή στρατιωτική υποστήριξη η οποία να είναι συνεπής τόσο σε σχέση με την εκπαίδευση όσο και με την επιμελητεία της. (Tidey, 2023) Εντούτοις, την ημέρα της Συνόδου Κορυφής της ΕΕ με την Ουκρανία είχε ειπωθεί από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ότι «η Ουκρανία είναι Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι Ουκρανία». (Sandford and Euronews, 2023) Κατά τη Σύνοδο οι αρμόδιοι ζήτησαν από όλες τις χώρες να ευθυγραμμιστούν με περιοριστικά μέτρα προς τη Ρωσία, στοχεύοντας άμεσα

σε ορατές επιπτώσεις στο ρωσικό καθεστώς. (EU – Ukraine Summit, 2023) Την ίδια στιγμή είχε ανακοινωθεί ότι πάρθηκαν τα κατάλληλα μέτρα στον στρατιωτικό τομέα μέσω ενός νέου μέτρου. Το νέο μέτρο αφορούσε την εκπαίδευση τριάντα χιλιάδων στρατιωτών στα ευρωπαϊκά εδάφη, με τη συνολική υποστήριξη προς την Ουκρανία μέχρι και την 3^η Φεβρουαρίου 2023 να ανέρχεται περίπου στα 12 δισεκατομμύρια ευρώ, επιβεβαιώνοντας τον ισχυρό πλέον ρόλο της ΕΕ στην παγκόσμια αμυντική σκηνή. (EU – Ukraine Summit, 2023)

Όπως είχε δηλώσει άλλωστε στη Σύνοδο Κορυφής της 3^{ης} Φεβρουαρίου ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Charles Michel, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα σταθεί αντάξια των προσδοκιών της για να οικοδομήσει εκ νέου μια σύγχρονη και σταθερά προσηλωμένη Ουκρανία δια μέσου της κοινής ευρωπαϊκής πορείας, υπενθυμίζοντας για πολλοστή φορά την υπόσχεση στήριξης με κάθε αντίκτυπο. (EU – Ukraine Summit, 2023) Κατά συνέπεια, αφότου έχουν παρθεί τα δεκάδες προ αναφερόμενα μέτρα στήριξης, πλέον ο ορισμός της κανονιστικής δύναμης δεν είναι ο μόνος που μπορεί να χαρακτηρίζει αλλά και να ταυτίζεται με την αρμοδιότητα και την ικανότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η στρατιωτική δύναμη της ΕΕ είναι πλέον επιπρόσθετη λέξη κλειδί για τον ορισμό της.

Σύνοψη – Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας το περιεχόμενο της παρούσας μελέτης, είναι δυνατόν να καταγραφούν τα παρακάτω συμπεράσματα:

Ως συνέπεια της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η Ευρωπαϊκή Ένωση κινητοποιήθηκε με πρωτοφανείς ταχύτητες στους αμυντικούς κυρίως τομείς. Συγκεκριμένα είχε ενεργοποιήσει εκ νέου ή και δημιούργησε αντίστοιχα μηχανισμούς - εργαλεία όπως ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για την Ειρήνη, η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία PESCO, η Στρατηγική Πυξίδα καθώς και η στρατιωτική αποστολή EUMAM Ukraine. Ανατρέχοντας το χρόνο, πριν το 2022, μπορούν να εντοπισθούν δεκάδες μηχανισμοί – εργαλεία που ανέκαθεν είχε στη διάθεση της η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο αυτό καθίσταται δυσανάλογο από τη στιγμή που κατά την ενεργοποίηση και εφαρμογή των μηχανισμών αυτών, η ΕΕ δεν διέθετε τα κατάλληλα μέσα και εφόδια για την επίτευξη των στόχων της, και για αυτόν ακριβώς τον λόγο μέχρι τον Ιανουάριο του 2022 μπορούσε να χαρακτηριστεί ευκολότερα ως κανονιστική δύναμη παρά ως στρατιωτική δύναμη. Αυτά όμως μετά τον Φεβρουάριο του 2022 αποτελούν σε μεγάλο βαθμό παρελθόν.

Παρατηρώντας το σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να παρομοιαστεί με ένα δυναμικό σύστημα το οποίο διαθέτει πολλαπλά κέντρα εξουσίας και λήψεις αποφάσεων σε εθνικό και εν μέρη υπερεθνικό επίπεδο, αν και δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε κρατικός αλλά ούτε και μη κρατικός παράγοντας, ούτε ένας συμβατικός διεθνής οργανισμός αλλά ούτε και ένα διεθνές καθεστώς. Το 2023 αναμφισβήτητα η ισχύς της ΕΕ στο διεθνές σύστημα είναι πιο διάχυτη και ασκεί μεγαλύτερη επιρροή από ποτέ. Παρά το γεγονός ότι τα ζητήματα άμυνας εξακολουθούν να θεωρούνται μέλημα του NATO, η ΕΕ από την ημέρα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία προσπαθεί να ισχυροποιηθεί με κάθε τρόπο στον τομέα αυτό. Η ΕΕ έρχεται το 2023 να θέσει παγκόσμια πρότυπα ασφάλειας και άμυνας, αν και πολλοί την αμφισβητούν, επισημαίνοντας συστηματικά ότι δεν διαθέτει την μορφή ενός ολοκληρωμένου κράτους και υποβαθμίζοντας τις δυνατότητες της.

Η ΕΕ πλέον αποδεικνύει κάθε μέρα μέσω των αμυντικών εργαλείων που δημιουργεί ή και εμπλουτίζει ότι μπορεί να χαρακτηριστεί και στρατιωτική δύναμη, αφήνοντας πίσω τον μέχρι τώρα τίτλο της κανονιστικής δύναμης που κουβαλούσε. Γνωρίζει πολύ καλά τις δυνατότητες της μέσω της κανονιστικής της ιδιότητας και πλέον κατανοεί ότι πρέπει να δρα ενεργότερα,

χρησιμοποιώντας νέα μέσα για να καταφέρει να επεκτείνει τις ρυθμίσεις που επιθυμεί και στο ευρύτερο διεθνές σύστημα.

Η Ρωσία από το 2022 είχε ξεκινήσει να μετατρέπεται σε παρία της διεθνούς κοινότητας και η ΕΕ με αφορμή το γεγονός αυτό ξεκίνησε να αναδομεί εκ νέου το κεφάλαιο για αμυντική ισχύ που είχε αφήσει στο περιθώριο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ως συνέπεια, οι μηχανισμοί και οι αλλαγές που ανακοινώνει ανά διαστήματα σηματοδοτούν όπως φαίνεται μια νέα εποχή για το ρόλο της στη διεθνή σκηνή, και αυτό διασταυρώνεται και από την πρωτοφανή παροχή όπλων και θανατηφόρου εξοπλισμού σε μια άλλη χώρα.

Ερχόμενοι και πάλι στο κεφάλαιο «Ρωσία», γίνεται αντιληπτό ότι ακόμη και στην περίπτωση που το NATO δεν επιδίωκε την προς ανατολάς επέκτασή του χρόνια πριν, η αντίδραση της Ρωσίας θα ήταν ακριβώς η ίδια λόγω του σφβινισμού και του μεγαλοϊδεατισμού που διέθετε ανέκαθεν, γεγονός το οποίο πιθανόν να προδιέθετε τη σχέση της ΕΕ με το NATO. Μοιράζοντας πλέον στρατηγικά συμφέροντα και αντιμετωπίζοντας κοινές προκλήσεις η Ευρωπαϊκή Ένωση και το NATO από το 2023 συνεργάζονται για τη διαχείριση των κρίσεων στους αμυντικούς κυρίως τομείς. Η στρατιωτική ισχύ της ΕΕ, ιδιαίτερα μετά την παράνομη εισβολή της Ρωσίας μπορεί να επιτευχθεί ευκολότερα μέσω της συνεργασίας της με το NATO. Συνεπώς, ίσως η άμεση ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αμυντικούς και στρατιωτικούς τομείς στον πόλεμο αυτό, μέσω κατάλληλα διαμορφωμένων μηχανισμών – εργαλείων να σηματοδοτεί μια στροφή στη διεθνή δράση της, η οποία πλέον αποδέχεται ουσιαστικές ευθύνες στη διαχείριση μεγάλων διεθνών κρίσεων. Άλλωστε, όταν δημιουργούνται τέτοιοι μηχανισμοί τότε αυξάνεται το κόστος του πολέμου στα αυταρχικά κράτη περιορίζοντας την ικανότητα και την επιθυμία να διεξάγουν πόλεμο. (Sologoub, 2022: 5)

Με οδηγό την Συνθήκη των Βερσαλλιών, ένα μήνα μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, όλοι οι ευρωπαίοι ηγέτες συμφώνησαν ότι πρέπει να αυξηθούν οι ικανότητες της ενεργώντας αυτόνομα. Ως συνέπεια, η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει την συνεργασία με το NATO, θα πρέπει να αυξήσει τις αμυντικές δαπάνες και τη διάθεση για συνεργατική άμυνα, να επενδύσει στην τεχνολογία και την ασφάλεια, να ενισχύσει την ανθεκτικότητα της έναντι των πολλαπλών απειλών και να συνεχίσει να στηρίζει τους εταίρους της. Παρατηρείται ότι η ΕΕ από τον Φεβρουάριο του 2022 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2023 έχει επιτύχει σημαντικές βελτιώσεις στους περισσότερους από τους πάνω τομείς, με αξιοσημείωτη πρόοδο, εφαρμογή αλλά και υλοποίηση των στόχων. Συνοψίζοντας λοιπόν όλα τα στοιχεία, είναι πλέον εμφανές

ότι το NATO μπορεί να έχει συμπληρωματικό αλλά και καθοριστικό ρόλο προς την αμυντική – στρατιωτική ανέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανατροπές που υπάρχουν στην αμυντική σκηνή ανά το παγκόσμιο, ο Frans Andriessen, Ευρωπαίος επίτροπος Εξωτερικών Υποθέσεων, πριν από χρόνια είχε θέσει με σαφήνεια τις προτεραιότητες και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας αναφέροντας ότι ζούμε σε μια διαφορετική Ευρώπη. Τα γεγονότα απαιτούν επαναπροσδιορισμό του πλαισίου των σχέσεων με άλλες χώρες είχε πει, προμηνύοντας με έμμεσο τρόπο την ανάγκη συνεργασίας της Ευρώπης με το NATO. (Βοσκόπουλος, 2009:373) Άλλωστε, οι οικονομικοί παράγοντες έχουν άμεσο αντίκτυπο τόσο στις αμυντικές όσο και στις στρατιωτικές «ευκαιρίες» και ικανότητες, υποδεικνύοντας για άλλη μια φορά την ανάγκη συνεργασίας της ΕΕ και του NATO.

Σύμφωνα άλλωστε και με τον Βοσκόπουλο (2009), τα ζητήματα διεύρυνσης του NATO ήταν εξ αρχής εντός του στρατιωτικού και όχι αμιγώς του πολιτικού πλαισίου. Αν το περιβάλλον ασφάλειας επιδεινωθεί άμεσα και εμφανιστεί μια στρατιωτική απειλή, τότε στρατιωτικές και σε καμία περίπτωση πολιτικές παράμετροι δεν θα αποτελέσουν την κατευθυντήρια γραμμή της διαδικασίας διεύρυνσης του NATO. (Βοσκόπουλος, 2009:364) Βασιζόμενοι επομένως στο κεφάλαιο συνεργασία, η εμπειρία και η ικανότητα του NATO στους στρατιωτικούς – αμυντικούς τομείς είναι το κλειδί για την αμυντική ισχυροποίηση και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να αφήσει ιστορία στη διεθνή αμυντική σκηνή απαιτείται πέραν των κυρώσεων που ήδη χρησιμοποιεί, να δημιουργήσει ή και να αναβαθμίσει αντίστοιχα τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, καθιστώντας την ισχυρότερο διεθνή «παίκτη» (Sologoub, 2022: 4), και όπως φαίνεται από τα παραδείγματα του 2022 - 2023 τα καταφέρνει. Η ΕΕ μέχρι το πρόσφατο παρελθόν βασιζόταν κυρίως σε αξίες όπως ο σεβασμός για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δημοκρατία. Λόγω των πολλαπλών προκλήσεων στην παγκόσμια σκηνή, είναι καιρός να αποκτήσει λόγο και δύναμη και στις ρυθμίσεις για την παγκόσμια ασφάλεια, αναδιαμορφώνοντας και επαναπροσδιορίζοντας τους στόχους και το όραμα της (Sologoub, 2022:4), παρόλο που πολλοί θα συνεχίσουν να την αμφισβητούν. Η αμφισβήτηση αυτή όμως θα πρέπει να είναι ακόμη ένα κίνητρο για να προσπαθεί να αποδείξει το αντίθετο.

Βιβλιογραφία

- Antezza et al. (2022), «Which countries help Ukraine and how? Introducing the Ukraine Support Tracker», *EconStor*, pp.1-28.
- Bell, R.G. (2022), «The War in Ukraine, the Strategic Compass, and the Debate Over EU Strategic Autonomy», *Brussels School of Governance*, pp. 1-5.
- Bergmann and Romanyshyn (2022), «Rebuilding Ukraine: How the EU should support Ukraine's reconstruction and recovery», *EconStor*, pp. 1-12.
- Blockmans, Macchiarini Crosson, and Paikin (2022), «The EU's Strategic Compass: A guide to reverse strategic shrinkage?», *SSRN*, pp.1-11.
- Cardwell, P.J. (2022), «The EU, Sanctions and regional leadership», *Taylor & Francis*, pp. 1-21.
- Chachko and Linos, (2022), «Ukraine and the Emergency Powers of International Institutions», *Cambridge University*, pp. 1-13
- Clapp, S. (2022), «Russia's war on Ukraine: Reflections on European security, neutrality and strategic orientation», *European Parliament*, pp. 1-12.
- Council of Europe, «Council Decision 2022/1285 of 21 July 2022 amending Decision (CFSP) 2022/338 on an assistance measure under the European Peace Facility for the supply to the Ukrainian Armed Forces of military equipment, and platforms, designed to deliver lethal force», *Official Journal of the European Union (L 195/93)*.
- Council of Europe, «Regulation 2021/697 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 establishing the European Defence Fund and repealing Regulation 2018/1092», *Official Journal of the European Union (L 170/149)*.
- European Council, European Council meeting, EUCO 24/22, 23-24 June 2022, Brussels.
- Ginsberg, R.H. (2002), «Conceptualizing the European Union as an International Actor: Narrowing the Theoretical Capability-Expectations Gap», *Journal of Common Market Studies*, Vol.37, pp. 429-454.
- Jopp and Schubert (2019), «PESCO and New Methods of Intergovernmental Integration», *CAIRN*, pp. 1-20.
- Keukeleire, Stephan and Tom Delreux. (2014), *The Foreign Policy of the European Union, 2nd Edition*. Palgrave Macmillan.

Koukakis, G. (2022), «How the war in Ukraine is changing the European Security Environment: European Union's new CSDP mission in Ukraine», *ResearchGate*, pp. 1-32.

Manners, I. (2002), «Normative Power Europe», *Journal of Common Market Studies*

Smith and Karen. (2014), *European Union Foreign Policy in a Changing World, 3rd Edition*. Polity Press.

Sologoub, I. (2022), «Ukraine's EU Integration: A long way home», *Econstor*, pp.1-8.

Trebesch et al. (2023), «The Ukraine Support Tracker: Which Countries Help Ukraine and How? », No 2218, *Kiel Working Paper*, pp. 1-75.

Veebel, V. (2019), «European Union as normative power in the Ukrainian–Russian conflict», *International Politics*, pp.697-712.

Von Ondarza and Overhaus (2022), «Rethinking strategic sovereignty: narratives and priorities for Europe after Russia's attack on Ukraine», *SSOAR*, pp. 1-9.

Βοσκόπουλος, Γ. (2009), *Η οικοδόμηση της Ευρώπης*, Αθήνα: Ποιότητα.

Παπακωνσταντής και Σκουρής (2016), *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Εξωτερική, Γεωργική, Μεταναστευτική*, Αθήνα: Σακκουλας.

Ιστότοποι

Aljazeera (2023), «Russia's Lavrov warns of EU militarisation, says similar to NATO», Available at: [Russia's Lavrov warns of EU militarisation, says similar to NATO | News | Al Jazeera](#) , (Accessed: May 15 2023).

Brzozowski, A. (2022) «EU arms fund faces reimbursement issues amid increased Ukrainian needs», Available at: [EU arms fund faces reimbursement issues amid increased Ukrainian needs – EURACTIV.com](#) (Accessed: February 12, 2023).

Brzozowski, A. (2022), «EU strikes political deal on Ukraine military training mission», Available at: [EU strikes political deal on Ukraine military training mission – EURACTIV.com](#) (Accessed: February 12, 2023).

EU Military Assistance Mission in support of Ukraine (2023), «EUMAM Ukraine», Available at: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260 (Accessed: March 11, 2023).

Euronews (2023), «Berlin not blocking Ukraine tank deliveries, says EU's top diplomat, as Brussels reiterates support», Available at: [Berlin not blocking Ukraine tank deliveries, says EU's top diplomat, as Brussels reiterates support | Euronews](#) (Accessed: February 12, 2023).

European Commission (2022), «The EU - What it is and what it does». Available at: [The EU - what it is and what it does \(europa.eu\)](#) (Accessed: February 12, 2023).

European Council (2023), «*EU cooperation on security and defence*», Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-security/> (Accessed: March 11, 2023).

European Council (2023), «*EU-NATO cooperation*», Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-security/eu-nato-cooperation/> (Accessed: March 13, 2023).

European Defence Agency (2017), «*Long Term Review of the Agency*», Available at: <https://eda.europa.eu/docs/default-source/documents/ltr-conclusions-and-recommendations.pdf> (Accessed: March 11, 2023).

European Defence Agency (2022), «*EU's Strategic Compass: Follow the ambition*», Available at: [https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-magazine/full-edm-23-\(final\).pdf](https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-magazine/full-edm-23-(final).pdf) (Accessed: March 12, 2023).

European Defence Agency (2023), «*Mission*», Available at: <https://eda.europa.eu/who-we-are/Missionandfunctions> (Accessed: March 11, 2023).

European Parliament (2017), «*Pesco: EU countries sign off on plan for closer defence cooperation*», Available at: [Pesco: EU countries sign off on plan for closer defence cooperation | News | European Parliament \(europa.eu\)](#), (Accessed: April 25, 2023)

European Union (2022), «*Development, Delivery and Determination: Pesco forging ahead*», Available at: https://www.eeas.europa.eu/eeas/development-delivery-and-determination-pesco-forging-ahead-1_en (Accessed: March 12, 2023).

Flausch, M. (2015), «*Jean-Claude Juncker Veut Une armée européenne*», Available at: [Jean-Claude Juncker veut une armée européenne – EURACTIV.fr](#), (Accessed: March 11, 2023).

Keating, D. (2015), «*Juncker calls for an EU Army*», Politico, Available at: <https://www.politico.eu/article/juncker-calls-for-an-eu-army/>, (Accessed: March 11, 2023)

Mankoff, J. (2022), «*Russia's War in Ukraine: Identity, History, and Conflict*», CSIS, Available at: <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-identity-history-and-conflict> (Accessed: March 11, 2023).

North Atlantic Treaty Organization (2023), «*Relations with the European Union*», Available at: https://www.EU.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm (Accessed: March 11, 2023).

Rumer, E. (2023), «*Putin's War Against Ukraine: The End of The Beginning*», *Carnegie Endowment for International Peace*, Available at: <https://carnegieendowment.org/2023/02/17/putin-s-war-against-ukraine-end-of-beginning-pub-89071> (Accessed: March 13, 2023).

Sandford and Euronews (2023), «*EU-Ukraine summit is 'proof that Russia can't break us' says Zelenskyy*», Available at: <https://www.euronews.com/my-europe/2023/02/03/live-eu-leaders-meet-zelenskyy-in-kyiv-for-joint-historic-summit> (Accessed: March 13, 2023).

Strategic Compass, «*A Strategic Compass to make Europe a security provider*», Available at: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_hrvp-foreword-en.pdf (Accessed: March 11 2023).

Tidey, A. (2023), «*Von der Leyen promises 10th package of Russian sanctions in Kyiv*», Available at: <https://www.euronews.com/my-europe/2023/02/02/eu-heads-to-ukraine-for-summit-to-boost-integration-as-anniversary-of-invasion-nears> (Accessed: March 11, 2023)

Ursula von der Leyen (2023), «*Ukraine is a true inspiration for Europe*», Available at: https://twitter.com/vonderleyen/status/1621512129538039808?ref_src=twsrc%5Egoogle%7Ctwcamp%5Eserp%7Ctwgr%5Etweet (Accessed: March 11, 2023).

Ευρωπαϊκά Θεσμικά Όργανα

European Commission, «State of the Union Address by President von der Leyen», 14 September 2022, Speech/22/5493.

European Council, «A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade», 21 March 2022, Press release 301/22.

European Council, «EU- NATO cooperation: seventh progress report», 20 June 2022, Press release 590/22.

European Council, «European Peace Facility: EU support to Ukraine increased to €2.5 billion», 22 July 2022, Press release 708/22.

European Council, «European Union Military Committee», EU chiefs of defence, 24-25 October 2022.

European Council, «EU-Ukraine summit», 3 February 2023, International summit.

European Council, «Foreign Affairs Council and Foreign Affairs Council Defence», 21 March 2022.

European Council, «Foreign Affairs Council Defence», 17 May 2022.

European Council, «Joint Declaration on EU-NATO Cooperation», 10 January 2023, Press release 7/23.

European Council, «Special meeting of the European Council», 30-31 May 2022.

European Council, «Ukraine: Council agrees on further support under the European Peace Facility», 17 October 2022, Press release 860/22.

European Council, «Ukraine: EU launches Military Assistance Mission», 15 November 2022, Press release 953/22.

The Diplomatic Service of the European Union, Speech by High Representative / Vice-President Josep Borrel – «Europe in danger: what next for EU security and defence?», 25 January 2022.

Έντυπο συγκατάθεσης στην έρευνα από τον Ευρωβουλευτή Λουκά Φουρλά

Έντυπο Συγκατάθεσης στην Έρευνα

Ο κάτωθι υπογραφών δηλώνω υπεύθυνα ότι:

Διάβασα και κατανοώ το Έντυπο Ενημέρωσης που προμηθεύτηκε από την Αικατερίνη Ναζλίδου .

- Είχα την ευκαιρία να ζητήσω πληροφορίες για την μελέτη.
- Κατανοώ ότι με τη συμμετοχή μου στη μελέτη θα κληθώ να δώσω συνέντευξη η οποία θα ηχογραφηθεί.
- Είχα τον απαιτούμενο χρόνο για να λάβω την απόφασή μου και δέχομαι να συμμετάσχω στη μελέτη.
- Κατανοώ ότι προσωπικές λεπτομέρειες, όπως το όνομα και η διεύθυνση του εργοδότη μου, δεν θα αποκαλυφθούν σε τρίτους εκτός του συγκεκριμένου ερευνητικού εγχειρήματος.
- Κατανοώ πως ό,τι πω μπορεί να αναπαραχθεί αυτολεξεί σε δημοσιεύσεις, αναφορές, ιστότοπους και πορίσματα έρευνας δίχως να αναφερθεί το όνομά μου.
- Δέχομαι να παραχωρήσω τα πνευματικά δικαιώματα που έχω για υλικό σχετικά προς τη συγκεκριμένη έρευνα στην Αικατερίνη Ναζλίδου.

Όνομα Συμμετέχοντος:

Λουκάς Φουρλάς

Υπογραφή Συμμετέχοντος:

Ημερομηνία:

6.2.23

Όνομα Ερευνήτριας:

Αικατερίνη Ναζλίδου

Έντυπο συγκατάθεσης στην έρευνα από τον Επικεφαλής του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κύπρο Ανδρέα Κεττή

Έντυπο Συγκατάθεσης στην Έρευνα

Ο κάτωθι υπογραφών δηλώνω υπεύθυνα ότι:

Διάβασα και κατανόω το Έντυπο Ενημέρωσης που προμηθεύτηκα από την
Αικατερίνη Ναζλίδου .

- ✓ Είχα την ευκαιρία να ζητήσω πληροφορίες για την μελέτη.
Κατανοώ ότι με τη συμμετοχή μου στη μελέτη θα κληθώ να δώσω συνέντευξη η
οποία θα ηχογραφηθεί.
- ✓ Είχα τον απαιτούμενο χρόνο για να λάβω την απόφασή μου και δέχομαι να
συμμετάσχω στη μελέτη.
- ✓ Κατανοώ ότι προσωπικές λεπτομέρειες, όπως το όνομα και η διεύθυνση του
εργοδότη μου, δεν θα αποκαλυφθούν σε τρίτους εκτός του συγκεκριμένου
ερευνητικού εγχειρήματος.
- ✓ Κατανοώ πως ό,τι πω μπορεί να αναπαραχθεί αυτολεξεί σε δημοσιεύσεις, αναφορές,
ιστότοπους και πορίσματα έρευνας δίχως να αναφερθεί το όνομά μου.
Δέχομαι να παραχωρήσω τα πνευματικά δικαιώματα που έχω για υλικό σχετικά προς
τη συγκεκριμένη έρευνα στην Αικατερίνη Ναζλίδου.

Όνομα Συμμετέχοντος:

Ανδρέας Κεττίς

Υπογραφή Συμμετέχοντος:

Ημερομηνία:

4/4/2023

Όνομα Ερευνήτριας:

Αικατερίνη Ναζλίδου